

lere titizlikle uyulmalıdır.

6. ...Ortak Pazar'dan çıkılmalıdır.

7. «Türkiye Komünist Partisi ... Kıbrıs'ın bağımsızlığı ve toprak bütünlüğünü savunur.»

Ekonomik Alanda

4. ...tekellerin yararına olan serbest ithalat rejimi kaldırılmalıdır.

...Devlet sektörünün egemen olduğu bir karma ekonomi uygulanır.

5. ...ekonomik bakımdan geri kalmış bölgelerin geliştirilmesine üstünlük tanınmalıdır.

9. ...Her türlü küçük ve orta işletmecilik, ticaret girişimleri ve özellikle küçük mal üreticiliği teşvik edilmelidir.

12. ...Ağırlık dolaylı vergilerden dolaysız vergilere kaydırılmalıdır.» (sf:28-32)

Yukarıda seçerek verdiğimiz alın-tılar, ileri demokratik devrim iktidarının talepleri şeklinde ifade edilen hedeflerinin en çarpıcı örnekleridir. Kaldı ki bu bölümde tespit edilen hedeflerin hemen tamamı, bir işçi sınıfı partisinin, iktidara giden yolda ileri sürebileceği taleplerdir. Ve toplumsal muhalefetin etkin mücadelesiyle, bunların bir bölümünün burjuva iktidarlara yaptırılması dahi mümkündür. O halde nasıl olmaktadır da halktan yana olmayan iktidarlarca bile gerçekleştirilecek talepler, işçi sınıfının öncü olduğu bir iktidarda, «ileri demokratik düzen»in iktidarında İDD çizgisi tarafından hala daha talep edilebilmektedir? Bunun sadece bir tek yolu vardır! İDD çizgisi iktidardadır ama işçi sınıfı iktidarın öncüsü değildir- Yani açıkcası İDD, ileri demokratik bir koalisyon hükümetinin azınlık kanadını oluşturmaktadır!

İşte İDD çizgisinin birinci devrim aşamasında, iktidarı ve devlet meselesini kavrayışı bu cümle ile özetlenebilir.

«Program»ın İleri Demokrasi Bölümü, İDD'nin iktidar anlayışı konusundaki tesbitimizi daha da kuvvetlendirmektedir.

Bir kere bu bölümde, Demokratik Dönüşümler bölümünde ele alınan taleplerin bulunması, o taleplerin aynı zamanda iktidar hedefleri olduğunun bir başka delilidir. Kaldı ki İleri Demokrasi bölümünde ileri sürülenler de, bir önceki, Demokratik Dönüşümler bölümünü tamamlar mahiyettedir. Üstelik daha birinci cümlede, gene bir muğlaklık taşımasına rağmen öncülük iddiası ileri sürülmekten geri kalmamıştır.

«1. Demokratik toplu müzani, işçi sınıfının ağır bastığı, işçi-köylü bağlaşıklarına, emekçi yığınların halkın egemenliğine dayanır. Demokratik devlet, işçi sınıfının, halk yığınlarının egemenliğini sağlar.» (sf:33)

Hemen görüleceği gibi, üzerinde onca durulan ve önemsenen «ulusal burjuvazi»nin, bazı hallerde yapıldığı gibi «orta tabakalar» terimi kapsamında olsun, adı dahi anılmamaktadır. Yani bu giriş, İDD'nin genel olarak söylediklerinin «solunda» kalmaktadır. Bu tutuma daha aşağıda devam edilmektedir.

«Yasama organı, Millet Meclisi, işçi sınıfının, kent, köy emekçilerinin, halk tabakalarının temsilcilerinden oluşur.» (sf:33)

Ama bütün bunlar lafta kalmaktan öteye gitmemekte ve ileri sürülen talepler ve hedefler, nasıl bir iktidarla karşı karşıya olduğumuzu hemen açığa çıkarmaktadır.

«1. ...ulusal artık sistemi ...oylama ...

2. Demokratik hükümet ...örgüt ve parti kurma özgürlüğünü... güvenlik altına almalı, fiilen sağlamalıdır.

3. Demokratik fikir ve eylem-

lerden ötürü tutuklu ve hükümlü olanları kapsayan şartsız bir genel af çıkartmalıdır. (Neden faşistler dışındaki bütün siyasileri kapsayan değil de sadece «demokratik fikir ve eylemleri» olanlar? Biraz CHP'nin kabul edebileceği gibi bir teklifi andırmıyor mu?)

5. ...Memleketimizde yoğun, kaynaşmış yığınlar halinde yaşayan ulusal azınlıklara (Kürtlere, Lazlara vb.) tam demokratik eşit Anayasal haklar tanınmalı, bu uluslara kültürlerini geliştirmek olanakları yaratılmalıdır.

6. ...Dine bağlılık, barış, demokrasi, ulusal bağımsızlık ve sosyalizm için mücadelede aktif olmaya engel değildir. (Hem «dinine bağlı» olacak, hem de «sosyalizm için aktif mücadele» verecek. Bu ne biçim bir «sosyalizm»dir acaba?!)

7. Ulusal bağımsızlığı, demokratik düzeni savunan, sosyalizmi benimseyen, sosyal ilerleme ve halklar arası barış ve dostluk için savaşan bütün partiler ve örgütler serbesttirler. (Bir muğlaklık örneği daha! Sayılan nitelikler hep aynı fiille çekildiğine göre, serbest olacak örgütlerin bütün bu nitelikleri sağlaması gibi bir anlam çıkıyor! Bunların birbirleriyle uyuşup uyuşmaması bir yana, birden fazla «parti veya örgüt» sosyalizmi benimsenecekse kaç çeşit sosyalizm olacaktır ileri demokratik düzende?)

8. Bütün devlet mekanizması; Ordu, polis, jandarma, adalet mekanizması, radyo, basın, televizyon, emperyalizmin ajanlarından, faşistlerden temizlenmelidir.

İşçi Sınıfının Politik Sosyal Hakları

4. ...fazla mesai yapanlara iki kat ücret ödenir.

5. ...14 yaşına kadar çocuklar işe alınmaz. Çırakların korunması için ...gerekten bütün tedbirler alınır.

7. ...İşsizlik sigortaları kanunu derhal kabul edilerek uygulanmalıdır.

10. ...TKP, sendikaların, burjuvazinin politikasına alet edilmesine, sarı sendikacılığa karşı, genel grev, dayanışma grevi haklarının elde edilmesi, sendikal ve toplu sözleşme haklarına konan kısıtlamaların kaldırılması için sürekli savaş yürütür.

Dış Ülkelere Göç

1. ...TKP, burjuva hükümetlerin ve sarı sendikacıların Batı Avrupa ülkelerindeki işçilerimizin sorunları ile uğraşmamalarına, tersine büyük emperyalist tekellerle birlik olmalarına karşı sürekli bir mücadele yürütür.

Orta Tabakalar

1. ...Türkiye Komünist Partisi, orta tabakaların, küçük ve orta sanayicilerin, atelyecilerin, esnafın, küçük tüccarın, zanaatçıların çıkarlarını, yerli ve yabancı tekellere, emperyalizme ve bunların hükümetlerine karşı savunur. ...Memur, öğretmen, subay gibi aydın emekçilerin haklarına sahip çıkar. (Memur ve Subay ne zamandan beri «emekçi» sayılıyor acaba?)

5. TKP, bankaların yerli yabancı tekellerin orta tabakaları sömürmesine, ezmesine karşı savaşır ve bu tabakaların ekonomik, politik, sosyal istekleri-

ni, çıkarlarını savunur. («Orta tabakaların politik isteklerini savunmak»! Dünyanın neresinde görülmüş, sosyalist bir çizginin «orta tabakaların politik isteklerini» savunduğu? Allende trajedisini de mi bir şeyler öğretmiyor?)

Ordu

1. Türkiye Komünist Partisi, orduyu emperyalistlerin, NATO'nun, işbirlikçilerin, militarist kliğinin elinden kurtarmayı öngörür.

2. ...Ordu memlekete dalan emperyalistlere karşı Ulusal Kurtuluş Savaşı'nda kurulmuştur. Bundan ötürü görevi emperyalizme karşı, işbirlikçilere karşı savaşmak, yurdun bağımsızlık, egemenlik ve halkın demokratik haklarını savunmaktır!

Kadın Hakları

5. İlkokul çağındaki çocukların çalıştırılması yasak edilmiştir.

6. ...TKP, kadınların toplum hayatında aşağılanması ve ezilmesine karşı savaşır.

Gençlik

1. Gençlik halkımızın geleceğidir. TKP, gençlik sorunları üzerinde önemle durur.

2. Yurtsever, devrimci, anti-emperyalist gençliğin savaşı, işçi sınıfının ulusal, sosyal kurtuluş savaşı ile çitmiştir.

TKP, devrimci, yurtsever gençliğe emperyalizmin işbirlikçi burjuvazinin uyguladığı kanlı terörüne karşıdır ve gençliği var gücü ile savunur.

TKP, burjuvazinin, gençlik hareketini parçalamak, işçi sınıfından koparmak, hedefinden

ayırarak için giriştiği provokasyonlara, ters akımlara, Maocuğu, Troçkizme, anarşizme karşı var gücü ile savaşır. (TKP bilmemekte midir ki, «var gücü ile savunduğu», «burjuvazinin kanlı terörüne» maruz gençlik, aynı zamanda büyük çoğunluğuyla, «var gücü ile savaş» ilan ettiği, «ters akımların» etkisi altındadırlar?!)

3. Genç işçilere, eşit iş için eşit ücret ödenmelidir.

4. ...Eğitim sonunda bu gençlere ...iş bulmaları garanti edilmiştir.

5. TKP sıkıyönetim yasakları, gerici vasalılarla kapatılan ilerici, demokratik gençlik ve üniversite örgütlerinin açılmasını ister. Polis ve hükümetin baskı ve denetimine karşı savaşır.

6. Yurdumuzun bağımsızlığına aykırı bu günkü eğitim sisteminin kaldırılması, ulusal, demokratik ve halkçı bir eğitim sisteminin kurulması için gençliğin verdiği haklı savaşı TKP bütün gücüyle destekler.

7. Üniversitelere özerklik verilmesi, üniversite öğrencilerine ve örgütlerine yönetim işlerine geniş ölçüde katılma hakkı tanınmalıdır.

Ulusal Kültür ve Eğitim

2. Orta ve yüksek okullar, üniversiteler halk çocuklarına açık ve parasız olmalıdır.

3. ...Bütün eğitim kurumları ve sistemleri gericilerden, faşistlerden temizlenmelidir.

8. ...Devlet bütçesinden bilimsel teknik araştırmalar için ayrılan para artırılmalıdır.» (sf:33-46)

3.9.1. İDD Programı «Ulusal Burjuvazinin Programıdır»

Biraz fazlaca olmakla birlikte yu-

kardaki örnekler, İDD çizgisinin Türkiye için öngördüğü birinci devrim aşamasının nasıl bir «devrim» olduğunu, ayrıca izaha ihtiyaç bırakmayacak ölçüde gözler önüne sermektedir. «Program»ın ikinci, yani iktidar hedefleri ile ilgili bölümünün incelenmesi sonunda varılan nokta açıkça şudur. İDD çizgisinin bu gün kabul ettiği program genel hatlarıyla «ulusal burjuvazinin programı»ndan başka birşey değildir. Ve ülkemizde ulusal burjuvazi diye bir toplumsal kategori bulunmadığı için de, bu «program» Türkiye için bir işçi sınıfı partisinin programı olarak geçerli olmaz.

«Program»da yer alan talepler yanlış mıdır? Hayır! Büyük çoğunluğu bir işçi sınıfı partisinin programına alınabilecek özelliktedir. Ancak bir şartla: Demokratik halk iktidarının gerçekleştireceği hedeflerle, bu iktidara giden yolda öne sürülecek talepleri ayırtetmesini bilerek. Bu ikisi arasında bir «girişim» olamaz mı? Böyle bir şey her zaman mümkündür. Sözelimi, emperyalizme bağımlılığı sürdüren ve arttıran tüm askeri antlaşmalardan çıkılması, demokratik halk iktidarına giden yolda verilen mücadelenin taleplerinden biridir. Böyle bir talebin etkin bir halk muhalefeti sonucunda, kısmen veya tamamen elde edilmesi mümkün olabilir. Ama olmayabilir de! Çünkü, emperyalizmle tüm bağların kesin olarak koparılmasının yegane güvencesi, işçi sınıfının siyasi örgütünün öncülüğünü yaptığı demokratik halk iktidarının gerçekleşmesidir. Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin 1. Kongresinde kabul edilen Program'ı, bu meseleye nasıl yaklaşılması gerektiği konusunda iyi bir örnektir.

Demokratik Halk İktidarına Giden Yolda Halkımızın Acil Talepleri'nin yer aldığı Program EK'inde şöyle bir talep vardır:

«Emperyalizmin her türlü ekonomik, siyasi ve askeri örgütünden derhal çekilmelidir.»

Bu talepler ayrı ayrı isim vermeden NATO'sunu da, AET'sini de, ikili antlaşmaları da, vb. kapsar. Ve Kongre Kararları ile de bu şekilde ayrı ayrı somut hedefler haline getirilir. Bu kapsam içindeki taleplerin bir kısmı, halkın güçlü muhalefeti sonucu, sözelimi ikili antlaşmaların bir bölümünün veya tümünün iptal edilmesi iktidar öncesinde de gerçekleşebilir. Ama hangi eğilimde olursa olsun işçi sınıfının önderliğini yapmadığı bir iktidarın, emperyalizmle tüm bağlarını kesmesi, bizim gibi bir ülke için kesin olarak imkânsızdır. İşte mevcut objektif durum, bu meselenin, program hedefleri içine de alınmasını şart koşar. Nitekim TSİP Programı'nın Demokratik Halk İktidarının Hedefleri ve Görevleri bölümünde bu konuda şöyle denilmektedir:

«Ülkemizi emperyalizme bağlayan bütün siyasi, askeri, ekonomik ve kültürel antlaşmalar iptal edilecektir.»

Taleplerle hedeflerin girişim yaptığı bazı istisnai durumların dışında her iki bölüm birbirinden nitel olarak ayrılır. Çünkü, talepler, toplumsal muhalefet durumunu, hedefler ise işçi sınıfının hegemonyasındaki iktidar durumunu belirler.

Ama İDD çizgisi, Türkiye'de ikili tane ayrı devrim aşaması öngördüğü ve bunların birincisinde öncülüğü sözde işçi sınıfına vermesine rağmen pratikte «ulusal burjuvaziye» ve orta tabakalara bıraktığı için, onun, «yakın amacı» olan «ileri demokratik devrim programı» bir ulusal burjuvazi programı olmaktan ileri gidememektedir. Zaten bu noktayı «programın» kendisinden, kendi ağzıyla da belgelemek mümkündür:

«TKP'nin uzak amacı Türkiye'de sosyalizmi kurmaktır. Ancak sos-

yalist bir devrim sonucunda, temel üretim araçlarının kamulaştırılmasıyla, burjuva devlet mekanizmasının baştan aşağı yıkılmasıyla, proletarya egemenliğinin, emperyalizmin, burjuvazinin saldırılarına karşı proletarya diktatoryasının, sosyalist demokrasiinin kurulmasıyla ki, Türkiye ve halkımız her türlü sömürü ve zorbalık biçimlerinden kurtulabilir.» (sf: 13)

İşçi sınıfının ne zaman öncülüğe yükseleceğinin, ne zaman iktidara ağırlığını koyacağıının, yukardaki paragraftan daha net bir anlatımı olamaz. İDD çizgisi pekçok yerde ne denli aksini iddia ederse etsin, programın bu cümlesiyle sosyalist devrim aşamasında nelerin yapılacağını belirleyerek, birinci devrim aşaması olan «ileri demokratik devrim»de nelerin yapılmayacağını açıkça ifade etmiş olmaktadır. Bu somut olarak, «ileri demokratik devrim» aşamasında işçi sınıfının öncü olmadığının programa geçirilmesidir. Meseleyi böyle koyuyla İDD çizgisi, işçi sınıfının dışındaki bazı güçlerin, sözgelimi ulusal burjuvazinin önderliğinde bir başka «devrim» öngörmektedir. Böyle olunca da bu devrim aşamasının programı, ister istemez ulusal burjuvazinin programı olmaktadır. Yani İDD çizgisi, var olduğunu farzettiği bir ulusal burjuvazinin yönlendiriciliğinde gerçekleştirilecek bir «düzen değişikliği» için, onun kabul edebileceği bir program hazırlamış, ve çoğu yerde belirttiği gibi onun «ikili karakterini» de gözönünde tutarak azınlık bir koalisyon ortağı adayı tavrıyla bu programın hedeflerini bile talep etmek zorunda kalmıştır.

«Program»ın ulusal burjuvazinin programı olduğunu belgeleyen noktalardan biri de, «Ekonomik Alanda» ileri sürülen taleplerdir. Gerçi bu başlık altında talep edilen tüm «devlet-

leştirilmeler», demokratik halk iktidarının gerçekleştireceği millileştirmelere hemen hemen özdeştir. Ancak bunlar birer talep olmaktan ileri gitmemekte ve kanaatimizce, «milli burjuvazinin» «tekelci büyük burjuvazi» ile olan çelişkisinden hareket edilerek bizzat onun tarafından da gerçekleştirilebileceği varsayımına dayanmaktadır. «Milli burjuvazinin ikili karakteri» gözönünde tutularak millileştirmeler kesin bir hükme bağlanmamış, **olsa iyi olur** kabilinden talep olarak ileri sürülmüştür. Burada söylesi bir hesap olması da mümkündür: 'Mülkiyet ilişkisindeki bu çeşitten köklü dönüşümlerin, ulusal da olsa bir burjuvazi tarafından gerçekleştirilmesi bir hayli şüpheli olduğuna göre, bunları başlangıçta sadece talep etmek yeterlidir. Ancak ileri demokratik bir düzen kurulduğunda, bir süreç boyunca işçi sınıfının ve diğer emekçilerin iktidardaki etkinlikleri, ulusal burjuvazinin aleyhine artacağına göre günü geldiğinde, ulusal burjuvazi pek niyetli olmasa da bu devletleştirmelerin yapılması imkan dahiline girebilir.' Böyle düşünülmüş olsa da bir şey değişmez. Her halükarda İDD'nin koyduğu birinci devrim aşamasında, işçi sınıfı önder olmaktan uzaktır.

Nitekim Ekonomik Alanda bölümünün, «İleri Demokratik Düzen» için öngörülen ekonomik perspektifin, **merkezi sosyalist planlama** ile uzak yakın bir ilişkisi yoktur. Ekonominin temelini oluşturan başlıca birimler devletleştirilecektir de ne olacaktır? Buna cevap olarak programda «halka maledilmelidir»den başka bir ibareye rastlanmamaktadır. İlgisiz bir yerde, **İşçi sınıfının Politik ve Sosyal Hakları** bölümünün 7. paragrafında da «geniş, planlı bir kalkınma programının gerçekleştirilmesi»nden bahsedilmektedir. Ama bu kadarı, bu gün, değil sosyal demokratların, diğer burjuva

partilerinin programında bile yer almaktadır.

İDD programında ekonominin düzenlenmesi şu ibarelerle belirlenmektedir:

«3. Türkiye'nin ulusal bağımsızlığının, egemenlik haklarının korunmasında, geri kalmışlıktan kurtarılmasında memleketin endüstrileşmesi önemli bir yer tutar. Üretim aracı üreten endüstrinin hızla kurulması gereklidir.

4. ...Ulusal ağır endüstri devlet sektörü eliyle kurulur. Devlet sektörünün egemen olduğu bir karma ekonomi sistemi uygulanır. Milli burjuvazinin orta tabakalarının bu sistem içinde her türlü özel girişimlerden faydalanılır. Ve bu özel girişimler memleketin endüstrileşmesine yardım ettiği oranda teşvik edilir.

5. ...Sanayi kolları memleket çapında, rasyonel, bölgelerin özelliklerine göre kurulmalı, ekonomik bakımdan geri kalmış bölgelerin geliştirilmesine üstünlük tanınmalıdır.

9. ...Her türlü küçük ve orta işletmecilik, ticaret girişimleri ve özellikle küçük mal üreticiliği teşvik edilmelidir.

13. ...vakit kaybetmeden ağır endüstrinin ana kollarını, makine yapımını, tarım makinaları üretimini, modern kimya ve elektrik sanayi kollarını kurmak ve aynı zamanda geniş tüketim mallarının yurdun kendi üretimiyle sağlayacak endüstriyi geliştirmek...» (sf:30-32)

Yukardaki alıntılar, iç tutarsızlıkları ve rastgele söylenmiş yuvarlak nitelikleri bir kenara, herhangi bir yorumu gerektirmeyecek ölçüde, «ulusal demokratik devrim» aşamasında ekonomik temelde işçi sınıfının hiç bir rolünün olmayacağını somut delilleridirler. Talep şeklinde ileri sürü-

len önerilerin bir bölümü, bu gün tekelci sermayenin bazı kesimlerinin dahi dil pelesengi haline gelmiştir. Hele «küçük ve orta işletmeciliğin» yani «milli burjuvazinin» «teşvik edilmesi», üretici güçlerin geliştirilmesi açısından abesliği bir yana, «ileri demokratik düzen» iktidarının sınıf yapısını pek güzel belgelemektedir.

İşte, «milli demokratik devrim», «ulusal demokratik devrim», «ileri demokratik devrim», «ileri bir demokratik düzen» ve «kapitalist olmayan yol» ideolojik kargaşasının altında yatan, işçi sınıfını önümüzdeki dönemde yine kendi dışında bir gücün, «ulusal burjuvazinin» (zaman zaman orta tabakaların) peşine takılmasıdır. Açıkça görüleceği gibi, önümüzdeki birinci devrim aşaması diye çeşitli yerlerde, yukarıdaki değişik isimlerle belirlenen aşamanın işçi sınıfının bilimindeki devrim kavramıyla uzak yakın bir ilişkisinin olmadığıdır. Bu nokta İDD çizgisinin ideolojisindeki en önemli aksaklıklardan birisidir. İdeolojiye önem vermemesinden kaynaklanan yetersizliğine, hem «devrim»den vazgeçmemek, hem de işçi sınıfının öncülüğüne güvenememek eklenince, ortaya çıkan devrimden başka herşey olmaktadır. Ya da bugün işçi sınıfı dışındaki bazı kesimlerce ileri sürülen «düzen değişikliği» ni, «halk iktidarı» ni pek andıran bir devrim çıkmaktadır ortaya.

3.9.2. «İleri Demokratik Devrim»in Devrimle Bir İlişkisi Yoktur

İDD çizgisinin, birinci devrimci aşama olarak ileriye sürdüğü aşamanın yine bizzat kendi belgeleriyle ortaya konan niteliği, bu aşamanın devrim olmadığını göstermektedir. Biz burada bu aşamanın bilimsel devrim kavramıyla neden bağdaşmayacağını uzun uzun incelemeye hiç gerek görmüyoruz. «Program»ın talepleri ya da hedefleri belirten ikinci bölümünden şimdiye kadar yapmış olduğumuz a-

lintılara bir de bu açıdan kısaca göz atılması, devrim kavramının ana hatlarından haberdar olduğuna inandığımız okuyucularımız için yeter de artar bile! İDD çizgisinin, «devrimci» iktidardan gerçekleştirilmesi için talep ettiği tüm «köklü dönüşümler», gerek ekonomik tabanda, gerekse üst yapıda bir reformlar manzumesi olmaktan ileri gidememektedir. Gerçi «Program»da düzensiz bir şekilde yer alan pek çok talep, demokratik halk devrimi sonunda kurulacak olan iktidarın programının da hedefleri kapsamındadır. Ama bir devrime devrim denilebilmesi için, talepler ile hedefler arasındaki kısmi paralellikler yetmez. Devrimci bir sıçrayışın temel niteliği olan mülkiyet ilişkilerindeki köklü değişikliğin gerçekleştirilebilmesi, işçi sınıfının damgasını taşıyan devrimlerde, daha ilk adımda, üst yapıda devrimci müdahaleleri gerektirir. Burada devlet mekanizmasının ele alınışının özel, hatta tayin edici bir önemi vardır. Kapitalist bir düzenin burjuva devlet mekanizması ayrı bir şeydir, iktidarı devralacak güçlerin, sözgelimi İDD çizgisinin önerdiği «ulusal demokratik cephe»nin devlet mekanizması ayrı bir şey olmak gerekir. Ki o zaman bir devrimden söz edebilsin! İlkinde devleti oluşturan asli unsurların ikincisine hizmet eder biçime «dönüştürülmesinin» bilimsel tanımı, reformizmdir; devrimcilik değil! Oysa İDD çizgisinin birinci devrimci aşamada, devlet mekanizması için talepleri ve önerileri, hiç bir zaman «demokratik bir dönüşüm»ün ötesine gitmemektedir. Bu ister istemez böyle olmaktadır. Çünkü birinci aşamada peşine takılınması varsayılan «ulusal burjuvazi»nin ve onun siyasi arenadaki temsilcisi olduğu farzedilen örgütün «devrim» anlayışı, meselede tayin edici olmaktadır. İstikbaldeki ortak adayını kendinden daha güçlü gören İDD çizgisi, bu ada-

yın ortaklığa yanaşabilmesi için kendini onun ufkuyla sınırlamak zorunluğunu duymaktadır. Ama öte yandan «işçi sınıfı devrimcisi» olmak habesiyle devrimcilikten vazgeçememektedir. Sonuçta «ulusal burjuvazi»yle birlikte ve onun yönlendiriciliğinde yapılacağını varsaydığı bu reformlar dizisini, «devrim» diye sunmak zorunda kalmaktadır.

Tabii, bu bölümün başında işaret ettiğimiz gibi, olan işçi sınıfının bağımsız çizgisine ve politikasına olmaktadır. Belki böylesi bir politika, ulusal burjuvazinin temsilcisi diye gördüğü, görmek istediği bir siyasi örgüte bu şekilde yaklaşmak kısa dönemde «faydalı» olabilir. Ama bir kere işçi sınıfının bağımsızlığına gölge düşürüldü mü, ideolojiden bu kertede ayrılındı mı, nihai başarı şansı kesin olarak yok olur. Kaldı ki İDD'nin bu «faydacı» yaklaşımının ilk ağızda getireceği düşünülen faydalar bile şüphelidir. Üstelik somut şartların somut tahlilinden kaynaklanarak, bilimsel olarak çizilmiş bir politika olmadığından, varsayımların gerçekle uzak yakın ilişkisi olmadığı açığa çıkınca, getireceği yıkıntı da o kadar çabuk ve yıpratıcı olur.

3.9.3. İDD, İşçi Sınıfına Güvenmemektedir

İDD'nin «faydacı» bir politika gütmesine yol açan başlıca neden, onun ideolojiye önem vermemesi ve bu nedenle de işçi sınıfına güvenmemesidir. O, her ağzını açışta işçi sınıfını övücü sözler etmekten geri kalmamaktadır ama, iş politikaya dökülünce, çok önemli bir nokta olan ittifaklar meselesinde işçi sınıfını geri planda görmekten kurtulamamaktadır. Bunda, hem kendisinin tarihi yetersizliğinin etkisi vardır, hem de, günümüzde, sosyalist hareketin toplumsal muhalefetin başını çekmekten u-

zak oluşunun... Bugün Türkiye'de her geçen gün yükselen mücadelenin, oy biçiminde sosyal demokraside somutlandığını ve bir süre daha da somutlanmaya devam edeceğini tesbit eden İDD çizgisi, bu durumdan «faydalanmanın» yollarını aramaktadır. Bu şartlarda yapabileceği en «kazançlı» işin CHP ile ortak bir hükümet kurmak olduğunu düşünmektedir. Çünkü böylece hem geniş kitlelerin indinde meşruiyet kazanılmış olacak, hem de iktidarın sağlayacağı imkânların etkin bir şekilde yönlendirilmesiyle, işçi sınıfının iktidarına doğru ilerlenebilecektir.

Günümüz şartlarında işçi sınıfının örgütlü öncülüğünde iktidarın ele geçirilmesi, İDD'ye göre şimdilik bir hayal olmaktan ileri gitmemektedir. Gerçekten de işçi sınıfımızı, halkın muhalefetinin örgütlü öncüsü haline getirmek, gündemimizin bu ilk maddesinde yer alan görev, her türlü meşakkate katlanarak, yılmadan, fedakarca ve en önemlisi sabırla çalışmaya gerektirmektedir. İşçi sınıfımız, defalarca söylediğimiz gibi kendinde sınıf olmaktan çıkıp kendi için sınıf olmanın daha ilk kalıcı adımlarını atmaktadır. Böylesi bir dönemde, henüz bir kökleşmenin ve oturmanın olmadığı şartlarda, kimi çıkışlardan hareketsizlikler gelince bezmek veya aşırı ümitlere kapılıp, bunu izleyen başka çıkış yolları aramak, işçi sınıfı devrimciliğinin uslubuyla asla bağdaşmaz. Geçmiş dönemde, başka çıkış yollarının aranması konusunda sayısız örnekler yaşandı. Ama hâlâ daha geçmişin dersini hazmedemeyip acele çözümler arayanlar var.

3.9.4. İDD çizgisi Sosyal Demokrasinin Etkinliğinden Yararlanmak İstiyor

İDD çizgisinin acele çözüm arayanlardan olduğunu ileri sürmek için vakit bir hayli erken. Ama toplumsal gelişmeyi «iymelendirme»nin

yollarını aradığı da bir gerçek. Bunun için düşündüğü de şu: Türkiye'de işçi sınıfının önderliğinde veya hegemonyasında bir iktidar bugün için uzak ihtimal. Ama sosyalizm, potansiyel olarak bir hayli güçlü ve daha da güçleniyor. Bundan yararlanarak işçi sınıfının iktidarını yakınlaştırmak lazım! Nasıl? İşçi sınıfının iktidarı uzak ama, mevcut sosyalist potansiyel, işçi sınıfının ya da onun adına hareket eden çizgilerden birinin iktidarda temsilini mümkün kılabilir. Toplumsal muhalefetin başını CHP çekiyor. Ancak CHP de sosyalist potansiyelin desteğinde bu durumu sağlayabiliyor. Şayet o sosyalist potansiyel CHP'ye destek olacağı yerde, işçi sınıfının siyasetine yönelse CHP'nin iktidar şansı zayıflar. O zaman da CHP ile ortaklığın maddi toplumsal şartları ortaya çıkmış olur. Sosyalist bir çizginin CHP ile ortaklık yapması hiç de yadırganacak ve aykırı bir şey değildir. Ve şayet sağlanırsa böyle bir ortaklık işçi sınıfının siyasi hareketinin gelişmesine büyük bir ivme getirebilir.

Bu noktaya kadarki mantık silsilesi, gerçekleşme şansı tartışılmak kaydıyla «makul» kabul edilebilir. Ama bu noktadan sonra güdülen politika ve ileri sürülen öneriler, işçi sınıfının bağımsız çizgisini ciddi bir şekilde zedelemekte ve işçi sınıfını sosyal demokrat politikaya alet etmektedir.

Bu noktadan sonra atılan ilk yanlış adım CHP ile koalisyon ortaklığını, «ileri demokratik devrim» diye sunmaktır. Hükümette birkaç iskemle ile temsil edilmenin getireceği «faydalar» uğruna, hem bilimden ayrılmakta, hem de daha kötüsü, belki demokrasinin sınırlarını bir ölçüde genişletmekten başka bir fonksiyonu olamayacak bir hükümet değişikliği, işçi sınıfına ve halka, onların çıkarları doğrultusunda köklü dönüşüm-

lerin yapılacağı bir «devrim» diye gösterilmektedir. Çünkü işçi sınıfının ve halkımızın önde gelen unsurları, mevcut düzende devrimci bir dönüşüm olmaksızın kendilerinin hayatlarında, toplumsal çıkarlarında köklü değişiklikler olmayacağını gayet iyi bilmektedirler. Bu durumun «bilincinde» olan İDD çizgisi, koalisyonu, ileri unsurların da tasvibini alabilmek amacıyla, bir «devrim» diye sunmak zorunda kalmaktadır.

3.9.5. Bağımsızlık Şiarı «Ulusal Burjuvazi» Zorlamasına Yol Açıyor

Günümüz Türkiye'sinde, bir hükümetin, bir iktidarın devrimci olabilmesi için bağımsızlıkçı ve demokrat olması şarttır. Bugün Türkiye'de ağzını açan her «devrimci», halkımızın mücadelesinin temel şiarlarının bağımsızlık ve demokrasi olduğunu bir solukta söylemektedir. Böyle olunca da bir iktidarın bünyesinde yer alacak güçlerin ve onların örgütlerinin bağımsızlıktan ve demokrasiden yana olmaları gerekmektedir. CHP'nin demokrasiden yana olması meselenin «yarısını» halletmektedir. Gerçi bugün Türkiye'de «demokrasi»den de ne anlaşıldığı çeşitli çevrelerin yorumuna bağlıdır. Ancak bu incelemede gördük ki, İDD çizgisi demokrasi mücadelesini daha çok anti-feodal özlü olarak nitelemektedirler. İster anti-feodal özlü olsun ister anti-faşist, demokrasi meselesi CHP için bir pürüz çıkarmamaktadır. Çünkü CHP bilindiği gibi tutarlı olmasa da hemen bütünüyle, her iki öz açısından da, burjuva anlamda demokrattır. (*) Böyle olunca, CHP bir yönüyle, devrimci bir iktidara denk düşmektedir! Çünkü şiarlarından bi-

rinin gereğini, görüntüde de olsa yerine getirmektedir. İş kalmaktadır bağımsızlık meselesinin haaline!

CHP'nin bağımsızlıkçı bir parti olduğunu söylemek mümkün değildir. Zaten böyle bir iddia inandırıcı da olmaz. Bugün CHP'nin emperyalizme karşı bir tavrı yoktur, geçmişinde olmamıştır, en önemlisi de geleceğinde olması için bir gerekçe yoktur. CHP içinden zaman zaman anti-emperyalist sloganlar yükselmekte midir? Evet böyle çıkışlar olmaktadır. Ama bu CHP'nin sınıf tabanından kaynaklanan ikili yapısından ileri gelmektedir. İşçi sınıfının bilimini klavuz edinenler, bu anti-emperyalist çıkışların CHP tabanında önemli bir yeri olan «sol» kanat sosyal demokrasiden yükseldiğini bilirler. Ama, bugün için CHP'ye hakim olan sağ kanat sosyal demokrasi, emperyalizmle uzlaşma içindedir ve önümüzdeki uzunca bir dönem için de partiye egemen olacak gibi gözükmektedir. Bu İDD için CHP'yi bir bütün olarak bağımsızlıkçı saflarda göstermek açısından önemli bir engel olduğu gibi, onunla yapılması düşünülen koalisyonun, «devrimci» bir adım olarak sunulmasını da zorlaştırmaktadır. Çünkü İDD çizgisinin, CHP içindeki, bağımsızlıkçı diyebileceğimiz «sol» kanat sosyal demokrasinin parti yönetimine gelmeleri için geçecek (belki de hiç gerçekleşmeyebilir!) uzunca bir süreyi beklemeye tahammülü yoktur O, CHP ile koalisyon hükümeti kurmayı «faydalı» görmektedir. Ve bunun da «devrimci» bir iktidar olmasını uygun bulmaktadır. İşte o zaman «ulusal burjuvazi teorisi» ne başvurmakta ve CHP'yi, ulusal bur-

(*) Burada iki ayrı kavramın, burjuva demokrasisi ile halk demokrasisi kavramlarının birbirine karıştırılmasının getirdiği yanlışlığın üzerinde durmuyoruz. Aslında «demokrasi» şiarının anti-faşist - antimonopolist olmaktan daha derin, halk dışı toplum kesimlerinin karşı devrimci girişimlerine yol vermeyecek, daha ilerli bir kapsamı vardır.

juvazinin siyasi temsilcisi yapmaktadır.

Bir kere bu çözüm, demokrasi açısından bir «mahzur» getirmemektedir. Türkiye'de zaten «tartışmalı» olan bu konuda, demokrasi mücadelesinin «anti-feodal» özlü olduğu ilan edildi miydi, CHP'nin «ulusal burjuvazi»nin partisi olduğu yakıştırması yerine oturtulmuş olur. (*) Çünkü CHP, özellikle geçmişinde, kapitalizm öncesi artıklara karşı vermiş olduğu mücadele ile meşhurdur.

İkincisi ve asıl önmlisi, bu varsayımınla bağımsızlık meselesi de bir «çözüm» bağlanmış olmaktadır! Gerçekten, ulusal burjuvazi yabancı sermayeye, uluslararası finans kapitale karşıdır. Bu durum onun emperyalizme karşı olmasının objektif maddi temelini oluşturur. Bu nedenle sömürge, yarı sömürge ve bağımlı ülkelerde, ulusal kurtuluş hareketi içinde yer almış ulusal burjuvaziler olmuştur ve sınırlı da olsa hala daha olmaktadır. Böylece ulusal burjuvazi ülkenin bağımsızlığı için mücadele eden güçlerin safında yer alabilmekte, bağımsızlık onun da hedeflerinden biri olabilmektedir.

İşte ulusal burjuvazinin bu niteliklerinden hareket eden İDD çizgisi, CHP'yi «ulusal burjuvazi»nin partisi ilan etmekte önemli bir «kolaylık» elde etmiş olmaktadır. Artık onun da «ileri demokratik devrim»i gerçekleştirecek «anti- emperyalist, anti-feodal» güçler safında yer almaması için hiçbir sebep kalmamaktadır. Böylece İDD çizgisi, CHP ile yapmayı düşündüğü koalisyon ortaklığını «devrimci» bir iktidar, «ileri demokratik devrim» aşamasının «ulusal, demokratik, anti-emperyalist, anti-feodal dönüşümlerini» gerçekleştirecek bir ik-

tidar olarak sunmak «imkanına» kavuşmuş olur.

Mesele kağıt üzerinde çözümlenmiş olarak gözükmektedir. Ama gene de bir «pürüz» kalmaktadır. Çünkü CHP, anti-emperyalist bir politika gütmeyeceği gibi, böyle bir politikaya yönelmeye dahi pek niyetli değildir. Ama İDD çizgisi bunun da kolayını bulmuştur:

«CHP'nin içindeki ayrılma ve ayrışma bugünkü aşamada burjuvazinin içindeki ayrılma ve ayrışma sürecinin hızlanmasındır. Burjuvazinin hepsini bir kaba doldurmak, onun ayrılma ve ayrışma sürecini görmemek, milli burjuvazinin kendine özgü iki birbirine aykırı yönünü görememek hatasını doğuruyor. Burjuvazinin bölümleri, tabakaları arasında Çin duvarları yoktur. Türkiye'nin bugünkü aşamasında milli burjuvazi, bu bölüm: milli bağımsızlık için, yabancı tekellerin ve onlarla işbirliği kuranların egemenliğine karşı, AP hükümetinin faşist diktatorya eğilimine karşı, şu veya bu ölçüde ikili anlaşmalara karşı, NATO'ya karşı çıkan, sınırlı da olsa toprak reformu için direnen bölümüdür. ...İlerici yönüyle emperyalizme, gericiliğe işbirlikçilere karşıdır. Gericilik yönüyle kendi egemenliğini, sömürücü sınıfın üstünlüğünü sağlamak istemesidir.» (Günümüzde TKP, sf: 24-25)

Şimdi İDD'nin, CHP'nin ulusal burjuvazinin temsilcisi olduğu «tez» ine karşı yöneltilen «bu ne biçim ulusal burjuvazi? Bir türlü anti-emperyalist tutum almıyor!» itirazlarına karşı cevabı hazır: «Milli bur-

(*) Kaldı ki daha sonra hiç gereği yokken «ileri demokrasi» kavramı ortaya çıkartılıp, demokrasi mücadelesinin anti-faşist anti-monopolist özünün de meseleye katıldığı intibai verilebilir.

juvazinin kendisine özgü, iki birbiri-
ne aykırı yönü!»

Türkiye'de bugün anti-emperyalist mücadele saflarında yer alabilecek bir milli burjuvazinin bulunduğu «tez»i nasıl yakıştırma ise, bu noktadan türetilen ve yukardaki alıntıda ileri sürülen «burjuvazinin ayrılma ve ayrışması», «Türkiye'de milli burjuvazinin birbirine aykırı iki yönü» vb. «tez»ler de yakıştırma olmaktan ileri gidemez.

3.9.6. Türkiye'de Orta Burjuvazi Vardır

Bir kere burjuvazi içindeki ayrılma ve ayrışma sonucu milli burjuvazinin oluştuğu ya da kristalleştiği görüşünün Türkiye Burjuvazisi ile uzak yakın ilişkisi yoktur. Çünkü günümüz Türkiye'sinin eriştiği gelişkinlik seviyesi ile 1920'lerden beri geçirilen sürecin niteliği, incelememizin baş kısmında da gösterdiğimiz gibi böyle bir olguya meydan verecek maddi toplumsal şartları ortadan kaldırmıştır. Bugün Türkiye burjuvazisi içinde, çeşitli çıkar ayrılıklarından kaynaklanan iç çelişki ve bunların doğurduğu tali mevzilenmeler, şüphesiz vardır. Bunların bir bölümü, tekelci burjuvazinin içinde cereyan etmektedir. Konumuz açısından önemli olan bir tanesi de vardır ki, bu tekelci burjuvazi ile orta burjuvazi arasındaki çelişkidir. Bu çelişki, orta burjuvazinin anti-monopolist taleplerle ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Ama orta burjuvazinin bu özelliği, onu ulusal burjuvazi olarak tanımlamamıza asla cevaz vermez. Çünkü bu burjuvazi, gelişmesinin önünde tekelci burjuvaziyi engel olarak görmektedir ama, aynı zamanda varlığının başlıca sebebinin Türkiye'nin emperyalist kapitalist kampın içinde, ona bağımlı bir ülke olmasında olduğunu da bilmektedir. Çünkü Türkiye ekonomisi, bütünüyle emperyalizme bağımlı hale ge-

tirilmiştir ve bugün burjuvazinin bütün kesimleri bu işleyiş devam ettiği sürece varlıklarının güvence altında olacağını, emperyalizmle bağlar kesildiğinde, ekonomide yapılacak, yapılması gerekli köklü dönüşümler sonucu kendilerine fazla ihtiyaç kalmayacağı «bilincine» erişmişlerdir. Burjuvazi içindeki tabakalardan biri olarak orta burjuvazi, durumu icabı mevcut düzene en fazla karşı olması gereken bu burjuva kesimi de, çelişkisine rağmen, mevcut kapitalist ilişkiler sürdüğü müddetçe kendi çıkarlarının da en azından korunmaya devam edeceğini, emperyalist sistemle ilişkiler kesildiğinde, ekonominin yeni baştan düzenlenmesiyle, uzak olmayan bir istikbalde kendisine yer kalmayacağını görmektedir. Bu nedenle orta burjuvaziden anti-emperyalist bir tutum almasını beklemek onun bağımsızlık mücadelesi saflarında yeri olduğunu iddia etmek, bilim dışı bir yakıştırmadır.

Bu değerlendirmemiz sekterliğe yorumlanmamalıdır. Sosyalistler şüphesiz karşılarındaki güçleri zayıflatmak ve mümkün olan en geniş safları mücadeleye seferber etmekle yükümlüdürler. Ama bu ilke bize, sınıflar mevzilenmesinde bazı kalıplara bağlanmayı değil, evrensel tezleri ülkenin somut şartlarına yaratıcı bir şekilde uygulamayı öngörür. Türkiye'de bugün bir vakıa olan anti-monopolist orta burjuvazi bu açıdan değerlendirilip, politika ona göre tespit edilmelidir.

Türkiye'nin önündeki devrim aşaması sonucunda kapitalist üretim tamamiyle ortadan kalkacak değildir. Başlangıçta sadece emperyalizmin ve tekelcilerin egemenliğine yol açan ekonomik birimlerin millileştirilmesi söz konusu olduğuna göre, orta burjuvazi varlığını bir süre devam ettirecek demektir. O halde önümüzdeki ilk hedef ve dolayısıyla mücadele or-

ta burjuvaziye karşımıza almamaktır. Bu durumda onun karşı saflara itilmesini engelleyecek tedbirler almak, tarafsızlaştırmaya çalışmak, hatta sosyalizme geçene kadar sürecek kapitalist sektör içinde, korunması gereken imalat kesiminde olanlar başta olmak üzere, bir bölümünü saflara kazanmak, sosyalistlerin asla ihmal etmeyecekleri çalışmalardandır. Ama şu nokta gözden uzaklaştırılmamalıdır ki, Türkiye'nin bu gün erişmiş olduğu kapitalist gelişme seviyesi ve emperyalizme bağımlılık, halk iktidarının ilk gününden itibaren, ulusal nitelikte de olsa bir kapitalizmin değil, sosyalizmin geliştirilmesini gerektirmektedir. Bu somut durum tekelciliğe son veren köklü dönüşümlerden sonra, günbegün kapitalist ilişkiler alanının daratılmasını gerektirecektir. Demek ki orta burjuvazinin imalatçı kesimlerinin dahi uzun vadede gelişme imkânını bulacağı bir perspektif olamayacağına göre, onun bir bütün olarak anti-emperyalist tutum içinde olması mümkün değildir.

3.10. CHP Evrensel Anlamda Sosyal Demokrasiyi Temsil Etmektedir

CHP, genel hatlarıyla anti-emperyalist bir politika izlememesine rağmen, onu burjuvazinin «Amerkancı» diğer partileri ile aynı kaba koymak da hatalıdır. Bu gün erişmiş olduğu yapısı ile hissedilir bir anti-sovyetizm yapmaması, CHP'yi diğer burjuva partilerinden ayırdeden en önemli özelliğidir. CHP'nin bu niteliği onun toplumumuzda temsil ettiği politik çizgiyle yakından ilgilidir. Defalarca belirtildiği gibi CHP bu gün Türkiye'de ülkemizin şartlarının da etkin olduğu, fakat evrensel motiflerin tayin edici rol oynadığı sosyal demokrat akımı temsil etmektedir. Sosyal demokrasinin bilinen temel evrensel ö-

zelliği emekle sermayenin barışı noktasından hareket etmesidir. Bu nokta onun ikili yapısının da temelini oluşturur. O bir yanıyla emeğe yönelirken bir diğer yanıyla da sermayeye savrulur. Emekle sermaye arasındaki çelişkinin bilimsel olarak antagönist, yani barışmaz olması, onun devamlı yalpalamasına yol açarken aynı zamanda bu akım içindeki emek yanlılarıyla esrmaye yanlılarının kristalleşmelerini ve ayrı ayrı kanatlaşmalarını sağlar. İşte emekle sermaye arasındaki çelişkinin sermaye yandaşlığıyla çözülmesinden yana olan akım sağ kanat sosyal demokrasisini oluştururken, bu çelişkinin emeği kollayarak çözümlenmesinden yana olan, bundan ötürü de işçi sınıfının siyasi hareketi ile dostluk ve ittifak ilişkileri kuran ya da kurmak eğilimini gösteren akım ise «sol» kanat sosyal demokrasisini meydana getirir.

Şüphesiz bu akımların aynı parti çatısı altında da olsa toplumsal temelleri vardır. Sağ kanat sosyal demokrasisi, tekelcilerin bir kısım çıkarlarına kadar uzanan, orta burjuvazinin de içinde bulunduğu burjuva tabakalarının çıkarlarının temsilciliğini yapar. Kapitalist düzenin zaman zaman reformlarla pekiştirilip sürdürülmesinin siyasi ifadesidir. Kaynaklandığı toplum kesimleri ve ifade ettiği çıkarların doğal neticesi olarak sağ sosyal demokrasi, işçi sınıfının siyasi hareketi ile işbirliğine yanaşmaz ve anti-emperyalist bir politika izlemez.

«Sol» kanat sosyal demokrasisi ise, işçi sınıfının dışındaki emekçilerin ve çalışanların çıkarlarından kaynaklanır. Bu çıkarları işçi sınıfının siyaseti yönlendiremediği ölçüde, hele bizim gibi küçük burjuvazinin nüfusun büyük bir bölümünü oluşturduğu bir ülkede, «sol» sosyal demokrasi kendine geniş bir kitle tabanı bula-

bilir. Geniş çalışanlar kitlesi, ancak sosyalist hareket geliştiği ölçüde kendisinin sosyal kurtuluşunun işçi sınıfıyla birlikte olacağı bilincine yönelir. Bu maddi şartlar, «sol» sosyal demokrasinin işçi sınıfının siyasi hareketi ile ittifak kurmasının, onunla dostluk ilişkileri içinde olmasının imkânlarını yarattığı gibi, emperyalizme karşı bir tutum almasını da mümkün kılar. İşte CHP tabanından yükselen bağımsızlıkçı şiarların kaynağını burada aramak gerekir. Yoksa olmayan bir «ulusal burjuvazi» yaratıp, CHP'yi de onun siyasi temsilciliğine yakıştırarak değil!

CHP'nin geçirdiği bunca serüvenlere rağmen henüz «sol» sosyal demokrat politika, tabanda sesini duyurmaktan ileri gidememiştir. Geçmişte ve bu gün partiye hakim olan sağ kanat sosyal demokrasisi, CHP'nin anti emperyalist politika izlememesinin başlıca nedenidir. Ancak CHP bu haliyle bile bu konuda diğer burjuva partilerinden farklı bir tavır alabiliyorsa bunun başlıca nedeni, parti içindeki «sol» kanatın etkisindedir. Önümüzdeki günlerde halkımızın muhalefeti yükseldiği ölçüde, «sol» kanatın etkinliği daha da artması ve bunun sonucunda CHP'nin şartlar elverdiği ölçüde daha «haysiyetli bir politik tutum» içine girmesi söz konusu olabilir. Böyle bir gelişmeyi «milli burjuvazinin kendine özgü iki birbirine aykırı yönü» ile açıklamaya kalkmanın, ne gerçekle, ne de bilimsellikle ilişkisi vardır. Anti-emperyalist mücadeleye ciddi bir iştir. CHP anti-emperyalist bir politika izlemeyince, «burjuvazinin tabakaları arasında Çin duvarları yoktur» deyip «bu kadar da kusur olur!» kabilinden gerekçelerle mesele geçiştirilemez. Emperyalizmle halkımız arasındaki çelişki uzlaşmaz cinstendir. Bu nedenle anti-emperyalist saflarda kim yer alıyorsa onların her birinin de emperyalizmle çelişki-

si uzlaşmaz cinsten olmak gerekir. Bu kaide, varsa eğer «ulusal burjuvazi» için de —en azından o andaki somut çelişki çözülene kadar— geçerlidir. zaten ona «ulusal» denmesinin nedeni de burada yatmaktadır. Ve bu anlamda emperyalizmin işbirlikçiliğini yapan burjuvazi ile ulusal burjuvazi arasında «Çin duvarı» vardır! Olması gerekir. Ülkemizde 1920'lerin başında bu çelişki bu şekliyle, yani uzlaşmaz olarak tecelli etmiş ve «milli burjuvazi» emperyalizmle arasındaki çelişkiyi kılınçla çözmüştür. Bu, ulusal burjuvazi konusunda öğretici bir tarihi vakiydir.

3.11. İDD'nin Politikasının Mantığı

İDD çizgisi «kısa yoldan» iktidara gelebilmek için bir formül bulmaya çalışmaktadır. Bundan «fayda» ummaktadır. Çünkü iktidarda pay sahibi olmanın imkânlarını iyi değerlendirerek işçi sınıfının iktidarını kolaylaştıracağını sanmaktadır. İşçi sınıfına güvenmemektedir. Onun fiilen toplumsal muhalefetin örgütlü yönlendiricisi haline gelmesinin ve bu yoldan iktidara yürümesinin gerektirdiği meşakatli çalışmayı ve sabrı göze alamamaktadır. İktidara gelmenin en kolay yolunu, mevcut durumda CHP ile bir hükümet oluşturmakta görmektedir. Bu hükümetin ülkeyi «sosyalist devrim»e götüreceğine, bu yolda gerekli her türlü «dönüşümleri» yapabileceğine inanmaktadır. Bu «dönüşümler» ise «devrimci» bir iktidarı gerektirmektedir. Türkiye'nin içinde bulunduğu şartlarda bir iktidarın devrimci olabilmesi için bağımsızlık ve demokrasi şiarını benimsemesi gerekmektedir. Ülkemizde bu şiarları benimseyen, sınıfsal olarak benimsemesi gereken toplum kesimleri içinde, başta işçi sınıfı vardır. CHP işçi sınıfının partisi olmadığı gibi böyle bir iddia İDD açısından, kendinin fonksiyonu

bakımından anlamsızdır. İşçi sınıfı dışında köylülüğün, zengin köylü dışında kalan önemli bir kesimi, şehir küçük burjuvazisi, çıkarları bağımsızlık ve demokrasiden yana olan toplum kesimlerini oluşturmaktadır. 50 yıllık burjuva partisi olan CHP'nin bu toplum kesimlerinin sözcüsü olduğunu iddia etmek mümkün değildir. Ama tekelci burjuvaziyle çelişen orta burjuvazi, antimonopolist taleplerini, CHP içindeki bölümüyle ve bu kanaldan zaman zaman yükseltebilmektedir. Ancak bağımsızlıkçı bir tavır almak için antimonopolist olmak yetmemektedir. Ayrıca antiemperyalist olmak, «devrimci» saflarda yer alabilmek için bağımsızlıktan yana olmak gerekir. Öte yandan CHP'nin kökeni yarım asır önce emperyalizme karşı verilen Kurtuluş Savaşı'na dayanmaktadır. Bağımsızlığı savunan burjuvazi, çağımızda millî burjuvaziden başkası olamaz. O halde CHP millî burjuvazinin partisidir. CHP antiemperyalist bir politika izlemiyorsa, bunun nedeni «ulusal burjuvazinin kendine özgü iki birbirine aykırı yönü» olmasıdır.

İşte İDD çizgisinin politikasını tayin eden mantığın özeti budur. İDD önce hangi politikanın kendisine «yararlı» olacağını tesbit etmiş, sonra da ona «ideolojik» kılıf giydirmiştir.

3.12. İşçi Sınıfı Sosyal Demokrat Politikaya Alet Edilemez

İdeoloji önemsememek, bilime dayanmamak, her zaman işçi sınıfı hareketine en büyük zararları getirmiştir. İDD çizgisinin faydayı ön planda tutarak yaptığı politik seçiş, sayet işçi sınıfımızın ve halkımızın mücadelesinde gerçekten faydalı bir perspektif açsaydı, konuyu uzatmayabilirdik. Ama hiç de böyle olmamaktadır. İDD'nin faydalı olur diye seçtiği yol, işçi sınıfımızın mücadelesinde büyük

hasarlara yol açabilir. Sayet vaktinde müdahale edilip kendisi doğru yola çekilmezse.

İDD, «ulusal burjuvazinin örgütü» zorlamasıyla CHP'yi «millî demokratik cephe»nin içine almakla yetinmemekte, daha önceki bölümlerde ayrıntılı bir şekilde gördüğümüz gibi, birinci «devrim» aşamasında önderliği de ona bırakmaktadır. Fiiliyatta bunun anlamı işçi sınıfımız başta olmak üzere tüm halkımızı, sağ sosyal demokrat bir politikanın, yani burjuvazinin çıkarlarının bir biçiminin peşine takmak demektir. Oysa bu gün toplumumuzun eriştiği seviyede, sosyal muhalefetin, hem tarihsel olarak hem de fiilen öncülüğünü işçi sınıfımız yapmaktadır. Bu gün Türkiye toplumunun ileri doğru yürütmesinde bas rolü oynayan en diri güç, son 16 Eylül direnişinin de isbat ettiği gibi işçi sınıfımız ve sosyalist potansiyeldir. Halen bu öncülük durumu, merkezi bir siyasi otoritede temsil edilmiyor diye, bu somut gerçekliği, yani işçi sınıfının fiili öncülüğünü gözden kaçırmak, önemsememek ya da hafife almak, sadece ve sadece işçi sınıfına ve bilime güvensizliği aksettirir. Oysa bu gün yapılması gereken, bu güvensizliği ve inancsızlığı daha da pekiştirecek şekilde işçi sınıfını, kendi dışındaki güçlerin «vesayeti» altına sokarak değil, aksine onun tarihsel ve fiili önderliğini çok daha etkin ve tutarlı şekilde yönlendirecek merkezi siyasi otoritenin oluşmasına, yani sosyalist birliğin sağlanmasına yardım edecek politikaların izlenmesidir. Bizim bu çok önemli ve temel noktada İDD çizgisine yönelttiğimiz eleştiri, işçi sınıfının bağımsız çizgisinin korunmasında gösterdiğimiz titizliktendir. İDD çizgisi en önemli meselede, bir hareketin kimlik kartı sayılması gereken program meselesinde, büyük bir hata yapmıştır. Bu hata o kadar öze değerlidir ki, programın

espirisi bütününüyle bir yanılığ olmuştur. O işçi sınıfına olan güvensizliğinden, «ulusal», «milli» ya da «ileri» demokratik devrim diye, birinci bir devrim aşaması yaratmış ve bu aşamadaki programını gene varsaydığı «ulusal burjuvazi» tarafından reddedilmesinin diye, ancak onun kabul edebileceği kıstaslar dahilinde hazırlamıştır. Böyle olunca da ortaya çıkan bir işçi sınıfı siyasetinin değil, olmayan bir ulusal burjuvazinin programı olmuştur. İşte, bu programla bu gün işçi sınıfımıza gidip «bu senin hegemonyanda gerçekleşecek ilk devrim aşamasının programıdır» demek, hem işçi sınıfımıza büyük haksızlıktır, hem de geçmişte pek çok örneğine rastlanan hatalardan birini bir kez daha işleyerek onu, sosyalizm adına burjuva politikalarından birisine, sağ sosyal demokrasiye alet etmektir.

Sosyalistler, sağ bile olsa sosyal demokrasi ile işbirliği yapmazlar mı? Yerine ve şartlara göre elbette yaparlar. Hatta koalisyon ortaklığına bile gidebilirler. Hatta hatta, işbirliği yapılacak, yapılabilecek alanlarda sosyal demokratları işbirliğine sokabilmek için esneklik ve fedakârlık göstermek sosyalistlere düşer. Bunun hem geçmişte, hem de günümüzde pek çok örnekleri olmuştur, olmaktadır. Ülkemizde de sosyal demokrasi ile antifaşist saflarda işbirliği yapmak mümkün ve gereklidir. Bu konudaki çabanın ve talebin devamlı sosyalistlerden geldiğini de bilmekteyiz. Ama bütün bunları yaparken sosyalistlerin asla gözden kaçırmayacakları nokta, işçi sınıfının bağımsızlığına gölge düşmesine yol açacak en ufak bir yanlış adımın atılmamasıdır. İşçi sınıfı ve halkı burjuvazinin çıkarlarına alet edecek, son tahlilde onun nihai hedefe varmasını geciktirecek politikalarından şiddetle kaçınmak gerekir. İşte bu, ideolojiden taviz vermemekle mümkündür. Başlangıçta belki

«flaş başarılar» gözükmez. Ama işçi sınıfının bağımsızlığı ne ölçüde titizlikle korunursa, nihai zafer hem o ölçüde yakınlaştırılmış, hem de güvence altına alınmış olur.

3.13. İleri Demokratik Koalisyon Bir Reform Hükümetidir

İDD'nin CHP ile kurmayı düşündüğü bir hükümet ortaklığını, işçi sınıfının hegemonyasında gerçekleşen bir devrim aşaması diye göstermesi de, politik seçişindeki yanılığın vahametini arttıran bir noktadır. Sosyalistler, sosyal demokratlarla bir hükümet ortaklığı kurabilirler. Ama bu hükümeti kurma olayını «devrim», koalisyon hükümetini de «halk iktidarı» diye asla göstermezler. Mevcut burjuva demokrasisinin sınırlarını genişletmeye yönelik böylesi bir çalışma, sosyalistlerin olağan demokrasi mücadelesinin bir bölümünü teşkil eder. Sözelimi yakın geçmişte, Portekiz ve Finlandiya'da Komünist Parti'leri bazı hükümetlerde görev almışlardır. Ama böyle oldu diye hükümetlerde yer alan partilerin kendileri de dahil olmak üzere, bu ülkelerde devrim yapıldığından kimsede bahsetmemektedir. Üstelik şimdi her iki parti de hükümetlerde bulunmamaktadır. O halde buralarda karşı devrim mi oluşmuştur?

Bu günün Türkiye'sinde devrim'in ne olup ne olmadığını tartışmayı, okura haksızlık sayıyoruz. Ama «anti-empyralist - antifeodal» bir talepler demetiyle yer alınacak bir hükümetin, işçi sınıfına ve halka devrimci iktidar diye gösterilmesi, kitlelerin devrim bilincini köreltmekten ve ancak devrimle çözümlenebilecek meselelerini ertelemekten başka bir şeye yaramaz. Ülkemizde işçi sınıfımızın ve halkımızın sosyal kurtuluşu, halk cephesinin örgütlü yönlendiriciliğinde, geniş kitlelerin katkısıyla ve devrime

sahip çıkmasıyla mümkündür. Böyle bir gelişim iktidarla birlikte her alanda köklü devrimci değişikliklerin yapılmasını gerektirir. Yoksa, **bu günden yarına** kurulacak «ileri demokratik bir hükümet» ile, hiç bir köklü düzen değişikliğine gidilmeden genişletmeye ve belki bir ölçüde emperyalizmle bağları «gevşetmeye» yarayan reformlar olmaktan ileri gidemez. Bu reformların kitlelere «devrim» diye sunulması ise, kitlelerin devrimden bekledikleri ve kendi hayatlarında bizzat görmek istedikleri köklü değişikliklerin örtbas edilmesi demektir.

Evet, **bu günden yarına kurulacak** «ileri demokratik hükümet» ile «devrim» yapacağını sanmak, ayrıca Türkiye'yi de hiç tanımamak demektir. Ve İDD çizgisi geçmiş günlerdir, bu vahim yanlışlığa da düşmüştür. Faşizmin, MC iktidarı yolundan tırmanışı karşısında İDD'nin şiarı, pek bilindiği gibi şöyle belirlenmiştir: «MC düşürülsün, yerine ileri demokratik bir hükümet kurulsun.»

3.13.1. «İleri Demokratik Hükümet» Neyi İfade Etmektedir?

Bugün Türkiye'de, sosyalistlerin de içinde olduğu tüm demokrasi güçlerinin acil politik hedefi, tartışmasız, faşizan tırmanışa dur denilmesi ve kısıtlı burjuva demokrasisinin sınırlarının, olduğu ölçüde genişletilmesidir. Bu hedef, faşist tırmanışın başlıca «sorumlusu» olan MC'nin, iktidardan uzaklaştırılmasında somutlanır. Şu halde MC'nin düşürülmesi için çaba göstermek, İDD de dahil olmak üzere, sosyalist hareketimiz içindeki çizgilerin hemen tümünün önerdiği bir görevdir.

Ancak İDD, MC düşürülsün demekle yetinmemekte, MC'den sonrası için uygun gördüğü çözümün formülünü getirmektedir. Böylesi bir yaklaşım, kural olarak doğrudur. Gerçekten, sosyalistler, bilimsel temelden kay-

naklandıklarına göre bir sosyal problemin çözümü için yerinde ve doğru gördükleri yolları da önermek zorundadırlar. Sadece «MC düşürülsün» sloganı yarım, eksiktir. Kitlelere doğru yolu göstermek durumunda olan sosyalistler, düşürülen MC'ye karşı hangi alternatifi önerdiklerini bildirmek zorundadırlar. İşte İDD, MC'nin düşürülmesinden sonra, «ilerici demokratik bir hükümet»in kurulmasını önerirken, kural olarak eksiksiz bir iş yapmıştır. Ama ne yazık ki önerisi politik seçim olarak, programı kadar yanlış olmuştur! Neden?

Bir kere, İDD «ilerici demokratik hükümet»te nneyi kastetmektedir? «Programı bu konuya olanca «açıklığı» getirmektedir. O, bu önerisiyle programında ileri sürdüğü «ilerici demokratik bir düzen»in iktidarını kastetmektedir. Yani MC yıkılacak ve «ileri demokratik bir hükümet» kurularak «ileri demokratik devrim» gerçekleştirilmiş olacaktır. İDD'nin ideoloji, program ve devrim anlayışlarındaki ciddiyetsizlik ve bilimsizlik, aynen politikasına da aksetmektedir. İDD çizgisi «MC'nin düşürülüp yerine ilerici demokratik bir hükümetin kurulması» sloganının, programının hedefi olarak uzun vadeli düşünülmesi gerektiğini ileri sürerek de kendini savunamaz. O, MC'nin en kısa zamanda düşürülmesini, özellikle son 16 Eylül işçi direnişi sırasında vurulayarak ve bu direnişin başta gelen hedefi olması gerektiğini söyleyerek devamlı öne sürmüştür.

Burada «MC nasıl düşürülecek?» ve «MC'den sonra kurulması önerilen ilerici demokratik hükümeti kimler teşkil edecek?» sorularını tartışmayı abes buluyoruz. Aslında bu soruların detaylı olarak incelenmesi, demokratik mücadelemize ışık tutacak önemli ipuçları verebilir. Ancak bu bir ölçüde konumuzun dışında kalır. Bizim burada göstermek istediğimiz,

İDD'nin iktidar meselesine bakışında-ki çarpıklığıdır.

İDD, bir genel grevle iktidarın düşebileceğini hesaplamıştır. MC hükümetinin, mevcut parlamento aritmetiği ile düşmesi imkânsız olduğuna göre, toplumsal muhalefetin parlamento dışı girişimleri sonunda düşmesinden başka yol yoktur. Bu açıdan DGM'ler olayında gördüğümüz gibi, geniş demokratik güçler kitlesini harekete geçiren bir meselede, iktidarın, işçi direnişinin başını çektiği etkili bir topyekûn muhalefetle devrilmesi imkânsız değildir. Ama bu konuda can alıcı nokta şudur: İktidar düşünce, gerçekten Türkiye'de devrimci bir durum ortaya çıkacak mıdır?... Yani bu sadece bir «kabine değişikliğine» yol açan bir olay mı olacaktır, yoksa toplumsal bir alt üstlük mü sözkonusudur? Ve MC'nin yerine geçecek «ilerici demokratik hükümet»i hangi güçler oluşturacaktır? Bu bir «devrim»mi olacaktır?

Bütün bu sorular, ayrı ayrı cevapları araştırılmaya değmeyecek ölçüde konuya aydınlık getirmektedir. İDD «MC düşürülsün, yerine ilerici demokratik bir hükümet kurulsun» şiarını getirirken programına «sadık» kalmıştır. İşçi sınıfına güvensizlik ve bundan kaynaklanan takipçilik gene temel faktör olarak ortaya çıkmaktadır. İDD'nin önerisinin somutu şudur:

Kitlesel tepkiler sonucu MC hükümet edemez olup istifa edecektir. Yerine, başka hiç bir alternatif olmadığı için CHP, ya da gene CHP'nin ağırlığını taşıyan fakat hangisi olursa olsun sağ sosyal demokrat politika izleyecek bir hükümet kurulacaktır. Yani «ulusal burjuvazinin önderliğinde, «milli» «ulusal» yahut «ileri demokratik devrim» gerçekleşecektir. Bu arada hükümette bazı sendikacılar da yer alırsa düşünülen koalisyon ortaklığı sağlanmış ve işçi sınıfı iktidara gelmiş olacaktır!

İşte İDD çizgisi işçi sınıfının «devrim» yapmasını bu kadar kolay görmektedir! Hiç bir ciddi siyasi çalışma yapmadan, değil kitleler içinde, işçi sınıfımızın tabanında bile kökleşmeden, «ulusal burjuvazi»nin kanadı altında iktidara gelinecek ve bu da bir devrim olacaktır!

Bırakalım devrimi bir kenara, acaba o pek güvenilen «ulusal burjuvazi» böylesi bir hükümet ortaklığına bile yanaşacak mıdır? Kaldı ki yanaşsa bile böyle bir hükümette yer alanlar, CHP politikasının sadık bir savunucusu olmaktan ileri gidebilecekler midir? İşçi sınıfının bağımsız hattını ima eden tek bir davranışta dahi bulunabilecekler midir?

İşte İDD çizgisinin, ideolojiyi kesinlikle bir kenara bırakan, Türkiye'nin şartlarını hiç tanımayan ve işçi sınıfının üslubuyla asla bağdaşmayan politikasının kötürümlüğü ve açmazı!

4. SONUÇ

Bu yazımızda, İDD çizgisinin temelinde yatan başlıca aksaklığın eleştirisini genel hatlarıyla yapmaya çalıştık. Gördük ki ideolojiye gereken önemi vermemesi, İDD'nin en önemli kusurudur. Bu kusur onun politikasını 1.nci derecede etkilemekte ve İDD, politik hattının tayininde, bilimi kendine yaratıcı bir şekilde klavuz edinmek durumunda olmayınca ister istemez «faydacılığı» ön plana çıkarmak zorunda kalmaktadır. Böylece işçi sınıfının bağımsız çizgisine ciddi şekilde gölge düşürmekte ve sonuçta İDD çizgisi, işçi sınıfını ve halkı sosyal demokrasiye angaje eden bir politikanın sözcüsü haline gelmektedir.

4.1. İDD'nin Zaaflarının Pratikte Yol Açtığı Olumsuzluklar

Türkiye'de işçi sınıfı bilimine ve enternasyonalizmine bağlı proletar-

ya politik hareketinin güçlü ve sağlam bir ideolojik temel üzerindeki birliğine hizmet etmek amacıyla hazırladığımız yukarıdaki metinde ele aldığımız önemli noktaların, Türkiye işçi sınıfı hareketi içinde pratik sonuçlarına da değinmeyi gerekli görüyoruz. Bu pratik sonuçlar, işçi sınıfı hareketi içinde çeşitli zaafaların sürmesine, hatta yer yer kısmen derinleşmesine yol açmaktadır. Yukarıdaki metinde değindiğimiz eleştiri noktalarının pratik sonuçları neler olmaktadır? Bunların belli başlılarına kısaca göz atmak istiyoruz:

4.1.1. Şablonculuk Evrensel Tezler Hakkında «Kuşkulara» Yol Açmaktadır

İşçi sınıfı biliminin derinleşmesine kavranması, özümlemesi ve işçi liderleri başta olmak üzere tüm emekçi ve aydın kesimlerden çok sayıda ileri unsurun bu teori ile donatılması ve örgütlenmesi, bir başka deyimle, bilimsel sosyalist öğretinin ve örgütlenmenin Türkiye'de yaygınlaşıp güçlendirilmesi, bu gün hareketimizin acil görevlerinden birini oluşturmaktadır. Bu görev, bir yandan bilimsel sosyalizmin ve proletarya enternasyonalizminin yaygın bir propaganda-sını gerektirdiği gibi, öte yandan dünya işçi sınıfı partilerinin evrensel tezlerinin Türkiye'de kadrolara kavratılmasını zarunlu kılmaktadır.

«Ulusal Demokratik Devrim», «İleri Demokrasi» ve «Ulusal burjuvazi» konusunda yukarıda dile getirdiğimiz yanlışlar ve bunun pratik bir yansıması olan sosyal demokrasiye büyük misyonlar vahmetme, sosyal demokrasinin sınıfsal ve ikili karakterini görmemeye dayalı politika, kimi kadrolarda, dünya işçi sınıfı partilerinin günümüzdeki evrensel tezlerinin yanlış anlaşılmasına veya yorumlanmasına yol açmaktadır. Oysa bilim temeli üzerinde geliştirilen bu evren-

sel tezlerin, ülkemizde yaratıcı olarak hayata geçirilmesi ve sosyal devrimci sürecin hızlandırılması en büyük ödevdir. Bu konuda yapılan çeşitli yanlışlar bu ödevin başarılmasını güçleştirmektedir.

4.1.2. Kof Slogancılıkla Yetinilmektedir

Gene ele aldığımız «Program»daki ideolojik zaafalar, kavram kargaşası ve evrensel tezlerin şabloncu bir biçimde aktarılması, bazı kadrolar arasında mekanik ve şabloncu bir anlayışı getirmekte, ayrıca, «Program»a yansıyan «ideolojiye önem vermeyen anlayış» İDD çizgisini benimseyenlerde bilimden uzak kalma, sloganlarla yetinme, yüzeysel bilgileri bilmin yerine geçirme gibi önemli yanlış tutumları ve algılamaları getirmektedir.

4.1.3. Sendikalarda Sosyal Demokratlar Güçlendirilmektedir

İDD hareketine bağlı kadroların ve sempatanların, ideolojik yanlışlarından kaynaklanan bir diğer özelliği sosyal demokrasi takipçiliğidir. Bu tutum özellikle işçi sınıfımızın ileri ekonomik örgütlenmesi içinde sosyal demokrat sendikacıların güç kazanmasına yol açmaktadır. Sendikalarda çalışan ve İDD çizgisine bağlı olan militan ve sempatanlar, bir yandan bağlı oldukları çizginin sosyal demokrasiye büyük misyonlar vahmeden tutumundan yola çıkarak, öte yandan kardeş partilerin savunduğu işçi sınıfının birliği ilkesinde sosyalistlerle sosyal demokratların işbirliği ve eylem birliği yapması gerekliliğini yanlış bir şekilde yorumlayıp uygulayarak ileri sendikal örgütlenme içinde, adeta sosyal demokrasiye yardımcı olmaktadır.

Bu tutumlarına ek olarak grupçu ve ayrılıkçı olan anlayışlar da söz konusu olunca, kendileri dışında-

ki sosyalistleri tecrit etmek, ve onlar yerine sosyal demokratlarla işbirliği yapmak, dolayısı ile sendikalar-daki sosyalist potansiyeli büsbütün zaafa ugratmak tutumu içindedirler. Bu grupçu anlayış nedeniyle gerçekte ileri sendikal örgütlenme içinde büsbütün zayıflamakta olan sosyal demokrasi, suni olarak güçlendirilmektedir.

Sendikal planda birinci derecede birlik ilkemiz, hangi partiden olursa olsun, öncelikle sosyalistlerin ekonomik-demokratik örgütler düzeyinde anlaşılıp ortak davranmaları, ve sosyal demokratlar ile bu düzeyde eylem birliği yapılmasıdır. Oysa sendikal çalışmada diğer sosyalist çizgilere mensup kişileri tecrit etmeye çalışıp, pek çok geri ve hatta anti-komünist sosyal demokratlarla ortak yönetime gelme çabaları, işçi sınıfımızın sosyalist bilinçlenme ve örgütlenme çalışmalarına zaaf getirmektedir.

4.1.4. Sosyalistlerin Prestiji Düşürülmektedir

Sosyal demokrasiye fazla iyimser bakıp takipçi bir şekilde ona yaklaşma, «toplumsal ilerleme» sloganını mutlaklaştırıp bir rozet haline getirerek, sosyalist mücadelenin şiarlarını önemsememe çabaları, İDD çizgisine işçi sınıfı sosyalisti olmayan bir çok «sempatizan» kazandırabilmektedir. Böylece sendikalarda ve diğer demokratik meslek örgütlerinde geçici bir süre için İDD, belli ittifak unsurları bulabilmektedir. Gerçekte sınıfsal ve ideolojik konumu «sol» veya sağ sosyal demokrat olan bir çok kimse kendisine İDD çizgisi sempatizanlığı görünümü verebilmekte, sonuçta ortaya İDD adına ilkesiz, şekilsiz bir grup çıkmaktadır. Bu grupların İDD hareketini bağlayıcı tutumları, çoğu kez bilimsel ilkelerden ve yöntemlerden uzak olduğu gibi, böyle bir gruplaşma içinde, ideolojik ve politik fark-

lılaşmalar tümüyle unutulmaktadır. Böylece, gerçekte kendisi işçi sınıfının bilimini hazmetmemiş bir çok sempatizan unsur «Toplumsal İlerleme» sloganının ardına sığınarak işçi sınıfı sosyalizmi adına davranır görmektedir. Bu durum ise, sendika ve kitle örgütleri çalışmalarında sosyalistlerin prestijinin sarsılmasına yol açmakta, İDD çizgisi adına hareket eden, ama işçi sınıfı sosyalizmi ile uzak yakın ilgisi olmayan pek çok «safra» unsur, sonuçta kitleye ters düşmektedir. Böylesi kişilerin bu tavırları hiç kuşkusuz sosyalistlerin tümünü bağlamakta, kitlelerin gözünde işçi sınıfı sosyalizmi «puvan kaybetmekte», «amaca ulaşmak için her şey mübahtır!» gibi sosyalizmde asla yeri olmayan istismarcı görüşlerin sosyalizmde de geçerli olduğu doğrultusunda yanlış fikirlerin uyanmasına yol açmaktadır.

4.1.5. Enternasyonalizmin Yaygınlaşmasına Ket Vurulmaktadır

Gene gerek «program»ın temel ve özel zaafıları, gerekse sosyal demokrasi takipçiliği ya da «toplumsal ilerleme» sloganının mutlaklaştırılıp, sosyalizmin unutturulması tutumu, ya da İDD adına davranan, fakat işçi sınıfı sosyalisti olmayan unsurların yanlış tutumları, Türkiye'de devrimci ve demokratik hareket içinde sadece işçi sınıfı sosyalistlerine ve İDD çizgisine karşı bir antipatinin doğmasına yol açmakla kalmamakta, meseleyi yeterince kavramamış kimi çevrelerde, işçi sınıfı enternasyonalizminin günümüzdeki somut durumuna karşı kuşku doğmasına sebep olmaktadır.

Oysa son yıllarda Türkiye'de, özellikle KİTLE ve İLKE vasıtasıyla işçi sınıfı biliminin kadrolara maledilmesi ve işçi sınıfı enternasyonalizminin, işçi sınıfının birliğinin bu en yüce ilkesinin yaygınlaşmış yerleşmesi

için büyük çaba sarfedilmiştir. Azgın anti-komünist ve anti-sovyetik mao-
cuların demokratik hareketten tecrit edilmesinde önemli adımlar atılmıştır. «Sol» ve sağ kanat revizyonizmlerine karşı ısrarlı ve kararlı bir mücadele sürdürülerek doğrudan veya dolaylı anti-sovyetik tutumların üzerine gidilmiştir.

Ne var ki İDD çizgisinin ideolojik yanılgıları, hatalı politikaları ve İDD adına davranır gözükenlerin pratikteki ayrılıkçı, itici ve kitleleri kaçırıcı tutumları, pasifizmleri işçi sınıfı enternasyonalizminin daha da yaygınlaşıp kökleşmesi çalışmalarında bir handikap olmaktadır. Bu olumsuzluklar, doğrudan veya dolaylı anti-sovyetik propagandalar için malzeme arayanların, hemen sarıldıkları can kurtaran simitleri olmaktadır. İDD çizgisinin tüm ideolojik, politik ve pratik eksiklikleri, aksaklıkları, Sovyetler Birliği'ne, sosyalist sisteme ve işçi sınıfı enternasyonalizmine male dilmeye çalışılmaktadır. Gene evrensel devrimci tezlerin Türkiye'de uygulanmasında İDD çizgisinin getirdiği şabloncu tavır ve ideolojik kargaşa, bu tezlerin yanlış olduğu, hatta sapa-maya delalet ettiği yolunda istismarlara yolaçmaktadır. İşçi sınıfı enternasyonalizminin gerçek anlamını, onun dünya devrimci sürecinin belkemiği olduğu gerçeğini henüz yeterince hazmetmemiş bir kısım unsurlar ise, enternasyonalizme karşı bazı «kuş-kular» duymaya başlamaktadırlar. Günümüzde kardeş partiler arasındaki ilişkilerin temel prensiplerini kavrayamamış bu gibi unsurlar, İDD çizgisinin bunca olumsuzluklarına rağmen nasıl olupta enternasyonal planda temsil edildiğine bir türlü akıl erdirememekte ve sonuçta bu olumsuzlukların kardeş partiler tarafından «göz ardı edildiği» kanısına vararak, bu partilerin devrimci çizgilerinden «şüpheye» düşmektedirler. Üstelik

Türkiye gibi sosyalist hareketin bölünmüş ve dağınık olduğu bir ülkede sosyalist hareket içindeki çizgilerden sadece birinin, hem de ideolojik ve politik bir hayli zaafı olan birinin enternasyonal planda temsil ediliyor olması, bütün olumsuzluklarına rağmen sanki onun «tercih edildiği» doğrultusunda bir «izlenime» yolaçmaktadır. Bir ülkenin sosyalist hareketinin birliği ve enternasyonal planda temsili meselesinin, en başta o ülkenin sosyalistlerini ilgilendiren bir konu olduğunu, kardeş partilerin bu konuda «hakemlik» yapmak diye bir durumlarının olmadığını, birlik sağlanana kadar temsil meselesinin kesin bir çözümlenmeye kavuşmayacağını kavrayan ve hazmeden işçi sınıfı sosyalistleri ise, bir yandan «kuşkucu» tavırların giderilmesi için çaba gösterirken, öte yandan da İDD çizgisinin zaaflarından, kendilerine anti-enternasyonalist, milliyetçi malzeme sağlama yarışında olanlara karşı, sosyalist birliğin çıkarlarını gözden çıkırmadan amansız bir mücadele vermektedirler. Ancak bir kere daha vurgulayalım ki, İDD'nin yanılgıları bir hayli tepki doğurmakta ve bu durum genellikle «sol» kanat revizyonizminin «prim» toplamasına yolaçmakta, enternasyonalizmin yaygınlaşıp kökleşmesine ket vurmaktadır. Bu nokta İDD çizgisinin zaaflarının yolaçtığı endişe verici bir olumsuzluktur.

4.1.6. Karalamalar Ayrılıkları Körüklemektedir

İDD çizgisinin ideolojik kifayetsizliğinin yolaçtığı bir başka pratik olumsuzluk da, onun karşındakileri kolayca karalama yoluna başvurmasıdır. Onun ideolojik mücadele yerine üstelik de çoğu zaman kendisine yönelen bir tavır yok iken, sosyalistlere ve ilerçilere yönelttiği alalecele çirpıştırılmış asılsız suçlamalar, sadece ve sadece harekete zaaf getirmiş, ay-

rılıkların doğmasına ve subjektif yar-gıların derinleşmesine sebep olmuştur. Dünyada bu çeşitten tavırların sos-yalist harekete hizmet ettiğine gös-terilecek tek bir örnek yoktur. İdeolo-jik mücadeleyi esas alanlar, işçi sı-nıfının bilimine ve onu hazmetmiş olduğuna güvenenler alel usul kara-lamalara itibar etmeyenler her za-man başarı kazanmışlardır. Ülkemiz-de de, geçmişten beri sıkıca başvu-rulan «karalama» metodunun tek bir «başarı» getirmemiş olduğuna herkes tanıktır. Ve bu gibi tutumlar, sadece birliği kösteklemek isteyenlerin, bir-likten yana olmayanların, ayrılıkçı-ların değirmenine su taşımaktan baş-ka bir şeye yaramamaktadır.

İDD çizgisinin eleştirilecek başka yönleri yok mu? Elbette var! Ve bun-ların çoğu da aynı orijinden, bu ya-zımızın temellendiği, ideolojiye önem vermemek noktasından kaynaklanı-yor. Biz bu yazımızda İDD'nin temel aksaklığını ele aldığımız için, diğer yanlışlarına ve eksikliklerine, bunla-rın bir kısmı ülkemiz için hayati e-hemmiyeti haiz olduğu halde, asıl vurgulamak istediğimiz noktayı ön plana çıkarmak amacıyla, ayrı ayrı değinmeyeceğiz. «Ulusal meseleye bak-ış»dan, «işçi sınıfı ve kitleler içinde çalışma üslubu»na, «her şart altında yaratıcı çalışma sürdürmek»ten, «a-jitasyon-propaganda»ya kadar, eleş-tirilmesi gereken diğer konuları, bu nedenle bu yazımızın kapsamına al-mıyoruz. Bu konular da ayrıca ele al-ınmalı ve ayrıntılı bir şekilde göz-den geçirilmelidir.

4.2. Birliğe Hizmet Etmek Başta Gelen Sorumluluktur

İDD çizgisinin temeline yönelt-tiğimiz bu eleştiriyi «ilkelerde savaş-devrimeci kardeşlik» şiarımız doğrul-tusunda yapmaya çalıştık. Türkiye sosyalist hareketi içinde yeri olduğu-

nu devamlı belirttiğimiz İDD çizgisi-nin, eleştirimizi aynı olgunluk içinde ele alıp değerlendireceğini umuyoruz.

Bu yazının genel olarak eleştiri dozunun yüksek olması doğaldır. El-bette ki İDD'nin olumlu tarafları var-dır. İşçi sınıfı enternasyonalizmine bağlılık, işçi sınıfına güvensizliğine rağmen işçi sınıfı çalışması yapmaya yönelik çabaları, ve bazı tutarsızlık-larına rağmen sosyalist hareketim'i-zin birliği konusunda, özellikle son zamanlarda koyduğu olumlu tavır, bunların başlıcaları sayılması gere-kir. Bu konuların ayrı ayrı değeren-dirilmesinde, bu olumlulukların da hakbilirlikle ele alınması eleştirinin objektifliğinin gereğidir.

Defalarca belirtildiği gibi sosya-list birlik, ideolojik birlik temelinden kurulacaktır. Bu bir istek değil, doğ-ruluğu pratikte defalarca ispatlanmış bilimsel bir ilkedir. Ve bu eleştiri de bu amaca, yani sosyalist birliğin te-melini oluşturacak ideolojik birliğe hizmet etmek için kaleme alınmıştır. Yoksa hasımlarımızı ezip kendimize paye çıkarmak için değil! Bu nedenle gene aynı doğrultuda ele alınıp de-ğerlendirilmesi gerekir. Yani sosya-list birlik meselesini gündem madde-si yapanlar, bu eleştirimizi böyle bir politikanın gerekleri doğrultusunda değerlendirmeyi bilmelidirler. Geçmiş-te çok sık başvurulduğu gibi «Vay sen beni eleştirirsin ha! Ben sana diye-ceğimi diyeyim de gör!» tavrıyla ka-leme sarılıp, kara çalmak, küfretmek, hem ideolojik mücadele prensipleri ile bağdaşmaz, hem de sosyalist birlik meselesine zarar verebilir. Yazımızda gözden kaçmış «rencide edici» adde-dilebilecek kelimeler ve deyimler bu-lunabilir! Biz şimdiye değin bize yö-neltelen aşağılamalara, küfürlere, ka-ralamalara, hiçbir zaman aynı üslub-la karşılık vermedik ve vermeyi de düşünmüyoruz. Ama şayet bu yazı-mızda eleştirilen çizgi için «ağır» gö-

rülebilecek noktalar varsa, bunlar işçi sınıfı biliminin cevaz verdiği «ağırlık»tan öteye gitmediği gibi, karşımızdaki bir sapma olarak görmediğimiz, aksine sosyalist birliğin içinde ad-dettiğimiz için, mümkün olan en dost-ça yaklaşımın izlendiğine içtenlikle güvenilmelidir.

Biz eleştirimizin doğru olduğuna inanıyoruz. Çünkü onu tamamen bilimsel esaslardan hareket ederek hazırladık. Ama kendimizi, **taraf-lardan biri** iken, aynı zamanda hakem ilan edip «söylediklerimiz tartışılmaz doğ-rulardır» diye kesip atmıyoruz. Aksi-ne bilimsel doğruların doğrulukları-

nın her türlü tartışmaya göğüs gere-
rek daha geniş bir planda ispatlana-
cağına inandığımız için, «ilkelerde
savaş-devrimci kardeşlik» doğrultu-
sunda, her türlü imkândan yararlanarak bir an önce tartışılmasını dili-
yoruz.

İDD çizgisinin politik temel
zaaflarına yönelttiğimiz eleştiriyi ta-
mamlamış bulunuyoruz. Sosyalist bir-
lik meselesinin bize yüklediği sorum-
luluğun birini yerine getirdiğimiz i-
nancıyla, eleştirimizin aynı amaca
hizmet edecek şekilde ele alınması,
başlıca dileğimizdir.

TÜSTAV

İşçi Sınıfı Biliminde Ulus Kavramı – 3

**Ezilen Ulusun Dil ve Kültür
Özgürlüğü Asgari Bir Demokratik
Taleptir Fakat Ulusal Sorunun
Çözümü Değildir**

Bilimsel teorinin ulusal sorun konusundaki öğretisini genel teorik kavramlar ve ilkeler açısından özetleyen yazı serimizin üçüncü bölümünde, çok uluslu burjuva devletlerde ezilen ulus veya etnik grupların asgari demokratik taleplerinden olan ulusal din ve kültür serbestiyeti konusunu ele alacağız. Bunu yaparken, Türkiye’de kadrolar arasında en fazla konuşulan konulardan birisi olan bu sorun hakkında geniş ölçüde orijinal kaynaklara yer vermenin daha yararlı olacağını düşündük.

Türkiye’de ulusal sorunun somutlanışına teorik bir giriş mahiyetinde olan yazı dizisinin, bu bölümünde, aynı zamanda reformistlerin, milliyetçi-sosyalistlerin ulusal sorun konusunda getirdikleri «ulusal kültürel özerklik» tezinin bilimsel eleştirisini getirdikleri «ulusal kültürel özerklik» tezinin bilimsel eleştirisini ve enternasyonalist çözümü olan ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı ilkesini inceleyeceğiz.

İLKE

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, Avrupa İnsan Haklarını Koruma Sözleşmesi ve Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı Sonuç Belgesi gibi günümüzün en önemli uluslararası belgelerinde, **ulusların kendi geleceklerini tayin hakkı ilkesi** ile ulusal azınlıkların ulusal ve demokratik haklarına ve bu haklar arasında dil ve kültürlerini serbestçe kullanma ve geliştirme özgürlüğüne önemli bir yer ayrılmıştır.

Ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı ilkesinin — yani ezilen bir ulusun, milliyetin — veya ulusal azınlığın — bulunduğu devlet bütünlüğünden ayrılarak bağımsız bir devlet kurma veya başka bir devlete iltihak etme özgürlüğünün — temeli, ilk işçi sınıfı bilimi tarafından getirilmiş ve pratiğe aktarılmıştır. İşçi sınıfı öğretisinin bu ilkesinin pratikte başarı kazanmasını izleyen dönemde, zamanla, burjuva devletleri de, hiç değilse kâğıt üzerinde bile olsa, ulusların kendi geleceklerini tayin hakkı ilkesini kabul etme mecburiyetinde kalmışlardır.

Hiç kuşkusuz, ezen durumundaki bir burjuva ulusun— yani onun hakim kapitalist sınıfı ile diğer egemen ortaklarının— ezilen ulusa ve milliyete bu hakkı kendiliğinden vereceği sanılmamalıdır. Ezilen uluslar, bu hakkı kendi öz mücadeleleri ile elde ederler; ve bu mücadele sonucunda kendi kaderlerini özgürce belirleyerek ya ayrılırlar ya da ulusların eşitliği ve serbest rıza esası üzerinde mevcut devlet sınırları içinde uygun gördükleri bir statüyü belirlerler. Gerek dünya sosyalizminin ve gerekse ulusal kurtuluş hareketinin günümüzde kazandığı ileri boyutlar, işçi sınıfı biliminin ve enternasyonalizminin öngördüğü bu temel hakkı sözkonusu en önemli uluslararası belgelere ve devletler hukukuna işletmiştir.

İleride de göreceğimiz gibi, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı ilkesi,— ve bu ilkenin tutarlıca savunulması, hayata geçirilmesi— ulusal sorunun işçi sınıfı tarafından getirilmiş, biricik bilimsel ve enternasyonalist çözümüdür.

İşçi sınıfının, dünya sosyalizminin ve ulusal kurtuluş sürecinin emperyalizme— dünya kapitalist sistemine— uluslararası planda kabul ettirdiği diğer önemli ilke de, çok uluslu burjuva devletlerde azınlık durumundaki ulusların, milliyetlerin veya etnik grupların asgari demokratik, kültürel ve dil özgürlüklerini tanımak olmuştur. Çok uluslu birtakım burjuva devletlerinde egemen ulus durumunda bulunmayan ulusal topluluklar, bu asgari demokratik hakları kendi öz mücadeleleri ile elde etmişlerdir; Türkiye gibi birtakım ülkelerde ise, egemen otorite bizzat imza koyduğu uluslararası antlaşmalardaki bu hükümlere uymamaktadır.

Sosyalist ülkelerde ise, hiç kuşkusuz, bilimsel ve enternasyonalist temel üzerinde ulusların tam eşitliği ve gönüllü bağları esası ile birlikte ulusal sorun en tam bir biçimde çözümlenmiştir. Bunun en seçkin ve en başarılı ilk örneği Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nde gerçekleşmiştir.

Ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı meselesini çok uluslu bir ülkede proletarya devriminin ana sorunlarından birisi olarak inceleyerek, bu konuda reformist ve her türlü milliyetçi tezi mahkûm eden, bunların yerine işçi sınıfı bilimi ve enternasyonalizmi ilkeleri ışığında çözüm getiren, aynı zamanda sosyalist öğretiyeye de çok önemli bir katkıda bulunan Parti, Lenin'in önderliğindeki Parti olmuştur.

1910'ların başında devrim dalgası yeniden yükselmeğe başladığında Parti'nin önündeki en önemli meselelerden birisi olarak duran ulusal sorun'a eğilen Parti, bu konuda gerek ikinci enternasyonalçilerin gerekse Menşevik ve Troçkistlerin ya da Bundçuların, likidatörlerin işçi sınıfı enternasyonalizmi dışı görüşlerine karşı tutarlı ve kararlı bir ideolojik mücadele sürdürmüş, kendi ulusal sorun programını daha geliştirip somutlayarak, kitlelere maletmiştir. Uluslar arasındaki ilişkilerde **tam eşitliği** ve **serbest rızayı** (gönüllü bağları) esas kabul eden bu görüşler, sadece 1917 Devriminin başarısını kolaylaştırmakla kalmamış, aynı zamanda yüzden fazla ulus, milliyet ve etnik grubu bağrında taşıyan büyük bir ülkede sosyalist sistem altında ulusların tam eşitliğini, gönüllü bağlarını ve serbest gelişimini sağlamış, yani teorik öngörülerini pratik zaferlerle perçinleyerek, işçi sınıfı biliminin ve enternasyonalizminin teo-ride ve pratikte güçlenmesinde büyük bir rol oynamıştır.

Kendi teorik çalışmalarında ulusal sorun'a büyük bir yer ayıran ve bilimsel teoriye bu konuda en büyük katkıyı getiren Lenin, devrimin dördüncü yıldönümü arifesinde yazdığı bir yazıda, kendi Partisi'nin dünyada ilk işçi ve köylü devletini kurmak onuruna sahip olduğunu söylerken, bu kuruluşun kilit noktası olarak nitelediği hususu şu sözle ifade ediyordu:

«Rus olmayan bütün milliyetlere kendi öz cumhuriyetlerine ve özerk

İşçi sınıfının, dünya sosyalizminin ve ulusal kurtuluş sürecinin emperyalizme— dünya kapitalist sistemine— uluslararası planda kabul ettirdiği diğer önemli ilke de, çok uluslu burjuva devletlerde azınlık durumundaki ulusların, milliyetlerin veya etnik grupların asgari demokratik, kültürel ve dil özgürlüklerini tanımak olmuştur. Çok uluslu birtakım burjuva devletlerinde egemen ulus durumunda bulunmayan ulusal topluluklar, bu asgari demokratik hakları kendi öz mücadeleleri ile elde etmişlerdir; Türkiye gibi birtakım ülkelerde ise, egemen otorite bizzat imza koyduğu uluslararası antlaşmalardaki bu hükümlere uymamaktadır.

Sosyalist ülkelerde ise, hiç kuşkusuz, bilimsel ve enternasyonalist temel üzerinde ulusların tam eşitliği ve gönüllü bağları esası ile birlikte ulusal sorun en tam bir biçimde çözümlenmiştir. Bunun en seçkin ve en başarılı ilk örneği Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nde gerçekleşmiştir.

Ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı meselesini çok uluslu bir ülke'de proletarya devriminin ana sorunlarından birisi olarak inceleyerek, bu konuda reformist ve her türlü milliyetçi tezi mahkûm eden, bunların yerine işçi sınıfı bilimi ve enternasyonalizmi ilkeleri ışığında çözüm getiren, aynı zamanda sosyalist öğretiye de çok önemli bir katkıda bulunan Parti, Lenin'in önderliğindeki Parti olmuştur.

1910'ların başında devrim dalgası yeniden yükselmeğe başladığında Parti'nin önündeki en önemli meselelerden birisi olarak duran ulusal sorun'a eğilen Parti, bu konuda gerek ikinci enternasyonalçilerin gerekse Menşevik ve Troçkistlerin ya da Bundçuların, likidatörlerin işçi sınıfı enternasyonalizmi dışı görüşlerine karşı tutarlı ve kararlı bir ideolojik mücadele sürdürmüş, kendi ulusal sorun programını daha geliştirip somutlayarak, kitlelere maletmiştir. Uluslar arasındaki ilişkilerde **tam eşitliği ve serbest rızayı** (gönüllü bağları) esas kabul eden bu görüşler, sadece 1917 Devriminin başarısını kolaylaştırmakla kalmamış, aynı zamanda yüzden fazla ulus, milliyet ve etnik grubu bağrında taşıyan büyük bir ülkede sosyalist sistem altında ulusların tam eşitliğini, gönüllü bağlarını ve serbest gelişimini sağlamış, yani teorik öngörülerini pratik zaferlerle perçinleyerek, işçi sınıfı biliminin ve enternasyonalizminin teo-ride ve pratikte güçlenmesinde büyük bir rol oynamıştır.

Kendi teorik çalışmalarında ulusal sorun'a büyük bir yer ayıran ve bilimsel teoriye bu konuda en büyük katkısı getiren Lenin, devrimin dördüncü yıldönümü arifesinde yazdığı bir yazıda, kendi Partisi'nin dünyada ilk işçi ve köylü devletini kurmak onuruna sahip olduğunu söylerken, bu kuruluşun kilit noktası olarak nitelediği hususu şu sözle ifade ediyordu:

«Rus olmayan bütün milliyetlere kendi öz cumhuriyetlerine ve özerk

bölgelerine sahip olmayı sağladık» (V. İ. Lenin, Bütün Eserleri, C. 33 Sf.53)

Lenin kapitalizmin ulusal sorunu çözemeyeceğini söylüyor ve özel mülkiyet sistemi altında herhangi bir demokratik talebin ve bu arada ulusal sorunun «bir istisna olarak ve o da ancak eksik ve çarpıtılmış bir biçimde» çözülebileceğini, ancak sosyalizmin bu sorunu çözme yeteneğine sahip olduğunu belirtiyordu. (C. 21, sf. 408)

ÇOKULUSLU DEVLETLER VE ULUSAL SORUN

1921'de Parti Merkez Komitesi tarafından ulusal sorun hakkında RKP 10 cu Kongresine rapor hazırlamakla görevlendirilen ve bu konuda hazırladığı tezleri MK tarafından onaylanan Stalin'in hazırladığı rapor önemli bir Parti belgesi niteliğindedir. Bilgilerimizi özetle tazelemek için bu belgenin ilk bölümlerini okuyalım:

I — Kapitalist Rejim ve Ulusal Baskı:

1. Modern uluslar, belirli bir çağın yükselen kapitalizm çağının ürünleridirler. Feodalizmin ortadan kalkma ve kapitalizmin gelişme süreci aynı zamanda bireylerin uluslar biçiminde kümelenmesi sürecidir de. İngilizler, Fransızlar, Almanlar, İtalyanlar feodal bölünmenin üstesinden gelen kapitalizmin utkulu gelişmesi sırasında uluslar biçiminde örgütlenmişlerdir.

2. Ulusların biçimlenmesi, genel bir biçimde, merkezî devletlerin oluşması ile zaman içinde aynı zamanda olduğu yerlerde, uluslar, doğal olarak devletsel bir görünüme bürünmüş, bağımsız ulusal burjuva devletleri biçiminde gelişmişlerdir. İngiltere'de (İrlanda dışında), Fransa'da, İtalya'da bu böyle olmuştur. Avrupa'nın doğusunda, tersine, merkezî devletlerin, savunma gereksinimleri (Türklerin, Moğalların vb. akınları) yüzünden hızlandırılmış bulunan oluşması, feodalizmin ortadan kaldırılmasına, dolayısıyla, ulusların biçimlenmesine öngelmiştir. İşte bunun sonucu, uluslar, bu bölgede ulusal devletler biçiminde gelişmemişlerdir ve gelişemezlerdi de; ama genel olarak bir güçlü egemen ulus ile, birkaç güçsüz bağımlı ulustan bileşik, birçok karma, çok uluslu burjuva devletler oluşturmuşlardır. Avusturya, Macaristan, Rusya gibi.

3. Başlangıçta özsel olarak kendi öz ulusal güçlerine dayanan Fransa ve İtalya gibi ulusal devletler, genel olarak söylemek gerekirse, ulusal baskı nedir bilmiyorlardı. Buna karşı, bir tek ulusun—daha doğrusu onun egemen sınıfının— öbür uluslar üzerindeki egemenliği üzerine kurulu çokuluslu devletler, ulusal baskı ve ulusal hareketlerin ilk yurdu ve başlıca alanını oluştururlar. Egemen

ulusun çıkarları ile bağımlı ulusların çıkarları arasındaki çelişkiler, öyle çelişkilerdir ki, bunlar çözümlenmedikçe çok uluslu bir devletin kararlı varoluşu olanaksızdır. Çokuluslu burjuva devletin trajedisini şudur ki, o, bu çelişkileri çözebilecek durumda değildir, özel mülkiyeti ve sınıf eşitsizliğini sürdürerek ulusları «eşitleştirmek» ve ulusal azınlıkları «korumak» için yaptığı girişimlerin hepsi, genel olarak yeni bir başarısızlığa, ulusal çatışmaların yeni bir kızışmasına yol açar.

4. Avrupa'da kapitalizmin daha sonraki büyümesi, yeni sürüm alanları gereksinmesi, hammaddeler ve yakıt ardına düşülmesi, son olarak da emperyalizmin gelişmesi, sermaye ihracı ve büyük deniz ve demiryolları sağlama zorunluluğu, bir yandan eski ulusal devletler tarafından kendine yeni topraklar katılmasına ve bu toprakların, ulusal baskı ve kendine özgü ulusal çatışmaları ile birlikte çok uluslu devletler biçimine dönüşmesine yol açmış (İngiltere, Fransa, Almanya, İtalya); öte yandan, eski çokuluslu devletlerin egemen ulusları arasında, sadece kendi devlet sınırlarını olduğu gibi tutma değil, ama komşu devletler zararına onları genişletme, yeni (güçsüz) milliyetleri bağımlılaştırma eğilimini de pekiştirmişlerdir. Ulusal sorun işte böylece genişlemiş ve sonunda, olayların akışı sonucu, genel sömürgeler sorunu ile kaynaşmıştır, ve devletin iç sorunu olmaktan çıkan ulusal baskı, birçok devleti ilgilendiren bir sorun, «büyük» emperyalist güçlerin bütün haklarından yararlanamayan güçsüz milliyetleri kendilerine bağımlı kılma savaşını (ve savaş) sorunu durumuna dönüşmüştür.

5. Bağdaşmaz ulusal çelişkileri ve çokuluslu burjuva devletlerin iç başarısızlığını olduğu gibi ortaya çıkaran emperyalist savaş. utkan (galip) sömürgeci devletler (İngiltere, Fransa, İtalya) içindeki ulusal çatışmaların aşırı bir kızışmasına, yenik eski çokuluslu devletlerin (Avusturya, Macaristan, 1917 Rusyası) tam bir dağılmasına ve son olarak da, ulusal sorunun burjuvazi tarafından en «radikal» çözümü olarak, yeni burjuva ulusal devletlerin (Polonya, Çekoslovakya, Yugoslavya, Finlandiya, Gürcistan, Ermenistan vb.) kurulmasına yol açmıştır. Ama yeni bağımsız ulusal devletlerin kuruluşu, milliyetlerin bir barış içinde birlikte yaşamasını sağlamadı ve sağlayamazdı da; ne ulusal eşitsizliği, ne de ulusal baskıyı ortadan kaldıracak ve kaldıramazdı da, çünkü özel mülkiyet ve sınıf eşitsizliğine dayanan yeni ulusal devletler a) ulusal azınlıkları baskı altında tutmaksızın (Beyaz Rusları, Yahudileri, Litvanyalıları, Ukraynalıları ezen Polonya; Osetleri, Abazaları, Ermenileri ezen Gürcistan; Hırvatları, Bosnalıları ezen Yugoslavya, vb.); b) topraklarını komşuları zararına genişletmeksizin— ki bu çatışma ve

savaşlara yolaçar (Litvanya, Ukrayna, Rusya'ya karşı Polonya, Bulgaristan'a karşı Yugoslavya, Ermenistan'a Türkiyeye karşı Gürcistan vb);mali, iktisadi ve askeri bakımdan büyük emperyalist güçlere boyun eğmeden yaşayamazlar.

.....

Burjuva toplum, ulusal sorunun çözümünde tamamen kusurlu batkın (taksiratlı müflis) çıkmıştır.»

II — SOVYETİK REJİM VE ULUSAL ÖZGÜRLÜK:

1. Eğer özel milkiyet ve sermaye, insanları kesenkes böler, ulusal düşmanlığı körükler ve ulusal baskıyı pekiştirirse, — Kollektif mülkiyet ve emek de insanları bir o kadar kesenkes yakınlaştırır ulusal baskıyı baltalar. Ulusal baskısız kapitalizmin varoluşu, sosyalizmin ezilen ulusların kurtuluşu olmaksızın varoluşu kadar akıl almaz birşeydir. Milliyetçi önyargılarla dolu köylülük (ve genel olarak küçük burjuvazi) burjuvaziye izlediği sürece, şovenlik ve ulusal savaşım kaçınılmaz şeylerdir; tersine eğer köylülük proletaryayı izlerse, yani eğer proletarya diktatörlüğü güvenlik altındaysa, ulusal savaş ve ulusal özgürlük güvenlik altına alınmış sayılabilir. Bundan ötürü Sovyetlerin utkusu (galibiyeti) ve proletarya dikta törlüğünün kuruluşu, ulusal baskının kaldırılışı, ulusal eşitliğin sağlanması ve ulusal azınlıkların haklarının güvence altına alınmasının özsel koşuludur.

.....

«Ulusal ayrıcalıkların kaldırılmış, milliyetler arasındaki eşitliğin sağlanmış, ulusal azınlıkların özgür, ulusal gelişmelerinin güvence altına alınmış bulunduğu şu anda, partinin bu ulusal gruplar, emekçi yığınları karşısındaki görevi, kendilerine sağlanmış bulunan bu özgür gelişme hakkında sonuna kadar yararlanmalarında onlara yardımcı olmaktır.» (Marksizm ve Ulusal Sorun ve Sömürge Sorunu, J. Stalin, Sol Yay. Ankara 1976, Sf. 112-128)

İkinci Enternasyonalcilerin, diğer çeşitli reformistlerin ulusal sorunun çözümü konusunda getirdikleri görüşler «ulusal kültür özerkliği» şeklinde idi. Bir başka deyimle çok uluslu bir devlette ezilen uluslar için, reformistler, ezen ulusun egemenliğinin devam etmesini, ezilen ulus ve milliyetlere ise, sadece kültürel özerklik verilmesini savunan programlarla ortaya çıkmaktaydılar. Bu görüşler hiç kuşkusuz, bütün ulusların eşitliği, gönüllü bağları ilkesine karşı çıkan, ezilen ulusun ezilme—bağımlılık durumunu sürdürmeği amaçlayan milliyetçi bir görüştü. Ulusal kültürel özerkliği savunanlar, ezilen ulusların tüm siyasi iktidarı ezen ulusun ve onun hakim sınıfının—eline bırakmasını, kendilerinin ise sadece özerk kültür kurumları ile yetinmesini isteyerek, ezen ulus milliyetçiliğini

ve şovenizmini savunmuş oluyorlardı. İşin ilginç yanı ezilen ulus milliyet cilerinin bir bölümünü oluşturan Bundçular da ezen ulus «Sosyalistleri» nin bu programını desteklemişlerdi. Ulusal Sorun Üzerine Eleştirisel Not lar adlı makalesinde Lenin «Ulusal kültürel özerklik» tezinin milliyetçili ğe hizmet ettiğini göstererek bu tezi ve onu destekleyenleri şiddetle e- leştirdi.

«Bu programın temel kusuru, ilke bakımından hatası, en sonu- na kadar vardırılmış ve en ince ve en mutlak milliyetçiliği uygulama alanına koyma çabası göstermesindedir... Bu fikir, ulusal soruna uygulandığı takdirde, durum Proudhon'un fikrinin kapitalizme uy- gulanmasına benzer. Kapitalizmi ve onun temelindeki meta üreti- mini ortadan kaldırmamak, ama bu temeli aşırılıklardan, yaban ot- larından vb. arındırmak; değişimi ve değişim-değerini ortadan kal- dırmak ama tersine onu «yerleştirme», genel, mutlak «adil» hâle getirmek, duraksamalardan, bunalımlardan arındırmak, Proudhon- un fikri böyle bir fikirdir. Proudhon küçük burjuva olduğu ölçüde onun teorisi, değişimi ve meta üretimini mutlak hâle getirir, doğa- nın şaheseri sayar; ve burjuva milliyetçiliğini, şiddetten ve adalet- sizliklerden vb. arındırarak onu mutlak bir şey, doğanın şaheseri sayan «ulusal kültür özerkliği» teori ve programı da aynı ölçüde küçük burjuva nitelik taşır.

En «adil», «saf», en ince ve en uygarı olsa bile, marksizm mil- liyetçilikle bağdaşmaz. Onun yerine marksizm, enternasyonalizmi ileri sürer...

Milliyet ilkesi, burjuva toplumda tarihsel bakımdan kaçınılmaz ve zorunlu bir ilkedir ve bu toplumu ele alan bir marksist, ulusal hareketlerin tarihsel meşruiyetini kesin olarak kabul eder. Ama bu kabul edişin milliyetçiliği savunma biçimini almaması için, o ulusal hareketlerde ilerici olarak ne varsa ancak onu desteklemekle ye- tinmelidir; öyle ki proleter bilinci, burjuva ideolojisi tarafından kar- rartılmış olmasın.

Feodal uyuşukluktan çıkan yığınların uyanışı ilerici birşeydir, nasıl ki bu yığınların halkın egemenliği uğruna, ulusal egemenliği uğruna her türlü ulusal baskıya karşı savaşımı da ilerici bir şeyse. Marksizmin en kararlı ve tutarlı demokratizmi, ulusal sorunun bü- tün yönlerinde mutlak savunma görevi buradan gelmektedir. Bu, özellikle olumsuz bir görevdir. Proletarya, milliyetçiliği destekler- ken, aşırı davranışlara gidemez çünkü daha ileride, milliyetçiliği güçlendirmeyi hedef tutan burjuvazinin olumlu eylemi başlar.

Her türlü feodal boyunduruğu kırmak, uluslara karşı her türlü baskıya, uluslardan biri ya da dillerden biri için her türlü ayrıcalı- ğa karşı çıkmak, demokratik bir güç olarak proletaryanın mutlak

görevidir, ulusal kavgalarla karartılan ve geciktirilen proleter sınıfının mücadelesi'nin mutlak çıkarınadır. Ama kesin olarak sınırlandırılmış olan ve sınırları belli tarihsel bir alana yerleştirilmiş bulunan çerçevenin ötesinde burjuva milliyetçiliğine yardım etmek, proletaryaya ihanet ve burjuvazinin saflarına geçmek olur. Burada çoğu kez çok ince bir sınır vardır ki, bundcu ve Ukraynalı milliyetçi sosyalistler bunu tamamen unutmışlardır.

Ulusal boyunduruğa karşı mücadele mi? Evet, elbette. Her türlü ulusal gelişme için genel olarak «ulusal kültür» için mücadele mi? Elbette ki hayır...

«Adil sınırlar» içinde milliyetçiliği desteklemek, milliyetçiliği «kurmak», özel devlet organizması aracılığıyla bütün uluslar arasında sağlam ve güçlü çitler kurmak: işte ulusal kültür özerkliğinin ideolojik ve temel içeriği budur. Bu fikir baştan aşağıya burjuvaca ve baştan aşağı yanlıştır. Proletarya, milliyetçiliğin gelişmesine destek olamaz; tersine, o, ulusal farkların silinmesine ve uluslar arasındaki engellerin yıkılmasına, milliyetler arasındaki bağları sağlamlaştıran her şeye, ulusların birbirleriyle kaynaşmasına yardım eden her şeye destek olur. Başka türlü davranmak, gericici milliyetçi küçük-burjuvazinin yanında yer almak olur. Ulusal Kültür özerkliği tasarısı Avusturya sosyal demokratlarının Brunn Kongresine (1899) tartışılmak üzere getirildiği zaman ve bu tasarının teorik incelemesi üzerinde durulmadı, ya da hemen hemen durulmadı. Ama bununla birlikte bu programa karşı şu iki itirazın ileri sürülmüş olması anlamlıdır: 1— Programın papazların egemenliğini güçlendireceği 2— Programın şovenliği güçlendireceği, onu her küçük topluluğa, her küçük gruba sokacağı»...

.....

Avusturya'da ulusal kültür özerkliği, özünde edebiyatçıların bir keşfi olarak kaldı, ve Avusturya sosyal demokratlarının kendileri de bunu pek ciddiye almadılar. Buna karşılık, Rusya'da ulusal kültür özerkliği, bütün Yahudi burjuva partilerinin ve bundçular gibi, Kafkasyalı parti yıkıcıları (likidatörler) gibi, sol popülist eğilimde olan Rusya ulusal partileri konferansı gibi, ayrı ayrı ulusların küçük burjuva ve oportünist unsurların programlarında yer almıştır..

Avusturya'da, böyle bir programı Yahudiler için önermenin olanaksızlığını kanıtlamaya kitabında koca bir bölüm ayıran, «ulusal kültür özerkliği»nin başlıca teorisyeni Otto Bauer'in kendisi olmuştur. Rusya'da Yahudiler arasında bu programı kabul edenler, tüm küçük burjuvalar ve onların temsilcisi Bund oldu. (Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı, Sol Yay. Sf. 32-37, V.İ.Lenin, Bütün Eserleri, C. 20, Sf. 33-38)

Egemen ulusun reformistlerinin ortaya attığı ulusal kültürel özerklik tezine, Rusya'da ezilen ulusun milliyetçi sosyalistlerinin sahip çıkması, bir başka deyimle ezen ulusun egemenliğini sürdürmekten başka bir şeye yaramayan bu milliyetçi tezi, ezilen ulusun sosyalist etiketli milliyetçilerinin, özellikle Bundçuların desteklemesi, ilk bakışta bir paradoks gibi gözükabilir. Fakat ulusal kültürel özerklik tezi incelendiği zaman, bu tezin öngörülerinin ezen ulus burjuva milliyetçiliğine hizmet ettiği kadar, ezilen ulusun da burjuva milliyetçiliğine— en azından bir dönem için— hizmet edeceği kolayca anlaşılır.

«ULUSAL KÜLTÜR ÖZERKLİĞİ» TEZİNİN BAŞLICA ZARARLARI

Ulusal kültür özerkliği tezinin savunucuları, çok uluslu devletlerde, «şu veya bu ulusun üzerinde yaşadığı toprağa bağlı olmaksızın» özerklik planını öngörürken, meseleyi kültür özerkliği düzeyine indiriyordu. Bu tezin belli başlı sakıncaları şunlardı:

- Kapitalist toplumda sınıf mücadelesini— esas olarak ekonomik ve siyasal alanda verilen sınıf mücadelesini— ikinci plana atıyor, eğitim ve kültür meselesini birinci plana çıkarıyordu. Böylece proletaryanın sınıf bilincinin işçiler ve diğer emekçiler arasında yayılmasını ve sınıf mücadelesinin belirleyici etken olmasını önüyor, «ulusal kültürleri» ön plana çıkarıyordu. Bir örnekle somutlayacak olursak, bu tezin Çarlık Rusyasında uygulanması halinde, ezen ulus durumunda bulunan Rusya bölgesindeki (Rus ulusu içindeki) fabrikalarda işçi olarak çalışan Rus ve Ukraynalı işçiler için, bizzat çalışma ve yerleşme bölgelerinde ayrı ayrı okullar açılacaktı, aynı fabrikada çalışan Rus işçileri ve onların aileleri, çocukları, Rus eğitim ve kültür kurumlarına, ezilen ulustan gelmiş olan, fakat aynı fabrikada (bölgede, semtte, vb.) çalışan Ukraynalı işçiler ve onların çocukları ise Ukrayna ulusal kültürü ve eğitimi veren ayrı okullara ve eğitim-kültür kurumlarına bağlı olacaktı. Aynı durum da, ezilen ulus durumundaki Ukrayna fabrikalarında ve sanayi merkezlerinde çalışan Ukraynalı işçiler kendi «ulusal» okullarına, Rus işçileri ise Rus okullarına devam edeceklerdi.. vb..

Böylelikle, görüldüğü gibi, proletarya içine ayrılık sokulmakta proletaryanın sınıf mücadelesi ikinci plana itilerek, aynı fabrikada, aynı semtte veya sanayi bölgesinde çalışan işçiler— ulusal kökenlerine göre bölünmekteydi. Bu ise proletaryanın içine bölücülük sokmak, onları ulusal kültürel özelliklerine göre bölerek işçi sınıfının siyasal ve iktisadi mücadelesini zafra uğratmak, ayrıca işçileri, ulusal kültürel özerkliği yönlendirecek olan din adamlarını, burjuva milliyetçilerinin eline teslim etmek ve işçiler arasında çok yanlı olarak milliyetçiliği, şo-

venizmi güçlendirmek anlamına gelmekteydi. Lenin bu tezi eleştirirken böyle bir öngörünün, herşeyden önce bilimsel ve ilkesel olarak yanlış olduğunu, çünkü, okulu ve eğitimi, ekonomiden ve siyasetten ayrı görmeğe imkân bulunmadığını söylüyor, ve bu gibi bir uygulamanın pratikte «saf» klerikalizmi (kilise kurumculuğunu) ve «saf» burjuva şovenizmini güçlendirmekten başka bir işe yaramayacağını belirtiyordu, çünkü yerel nitelikteki anlamsız ve demode çitleri ve önyargıları yıkmayı zorlayan şeyin bizzat ülkenin kapitalist ülkenin siyasi ve ekonomik yaşamının kendisi olduğunu, eğitimi (okulu) bu yaşamdan ayırmağa çalışmanın, onun üzerindeki burjuva şovenizmini ve papaz nüfuzunu arttırmaktan ibaret olacağını belirtiyordu.

İlk olarak Springer, Bauer vb. ulusal sorun'un Avusturyalı milliyetçi teorisyenleri tarafından getirilen, Avusturya sosyal demokrasisi ve Güney Slavları sosyal demokrasisi tarafından benimsenen ulusal kültürel özerklik tezi'nin çok uluslu bir devlet olan Avusturya'daki öngörülerini Stalin şöyle özetliyordu:

«Bu birinci olarak, özerkliğin nüfusun çoğunluğunu Çekler ve Polonyalıların oluşturduğu Bohemya ve Polonya'ya değil, fakat üzerinde yaşadıkları topraktan bağımsız olarak— nerede bulunurlar sa bulunsunlar— Çekler ve Polonyalılar için öngörüldüğü anlamına gelmektedir.

İşte bunun için özerklik, bölgesel özerklik değil, ulusal özerklik'dir.

Bu ikinci olarak, Avusturya'nın her yanına dağılmış Çeklerin, Polonyalıların, Almanların vb. bireyler olarak, tek kişiler olarak alındıklarında, bir ulus oluşturdukları ve bir ulus olarak Avusturya devleti içinde yer aldıkları anlamına gelmektedir.

Böyle bir durumda Avusturya özerk bölgelerin birliği değil, fakat topraktan bağımsız olarak yapılmış özerk milliyetlerin oluşturduğu bir birlik olacaktır.

Bu üçüncü olarak Polonyalılar ve Çekler için inşa edilmesi gereken genel ulusal kurumların «politik» sorunlarla değil, sadece kültürel sorunlarla ilgileneceği anlamına gelmektedir. Özgü politik sorunlar bütün Avusturya Parlamentosunda yoğunlaşacaktır.

Bu özerklik bundan ötürü, ulusal kültürel özerklik adını almak tadır.

.....
Avusturya sosyal demokrasisinin propagandasını yaptığı ulusal kültürel özerkliği nasıl kanıtladığını görelim ve özerkliğin teorisyenleri Springer ve Bauer'e başvuralım.

Ulusal özerkliğin çıkış noktasını, ulusal, belirli bir topraktan bağımsız olan bir bireyler topluluğu olduğu anlayışı oluşturur.

Springer'e göre «Milliyetin toprakla esas olarak bir ilişkisi yoktur». Milliyet «özerk bir bireyler birliğidir» (Springer, Ulusal Problem s. 19)

Bauer de ulustan «belirli bir bölgede egemenlikten yararlanmayan» bir «özerk bireyler topluluğu» olarak söz etmektedir. (O. Bauer, Ulusal Sorun, S.286)

Fakat bir ulusu oluşturan kişiler her zaman sağlam kararlı yığınlar halinde yaşamazlar, çoğu zaman gruplara bölünürler ve bu yolda yabancı ulusal organizmalara sığınır. Onları ekmeklerini kazanmak için çeşitli bölgelere kentlere süren kapitalizmdir. Yabancı ulusal bölgelerde bulunan ve oralarda azınlıklar oluşturan bu gruplar bölgedeki ulusal çoğunluk tarafından dilleri, okulları ve benzer diğer kurumları engellenerek baskılanırlar, ulusal çatışmaların nedeni budur. Bölgesel özerkliğin «elverişsizliğinin» nedeni budur.

Bauer ve Springer'in görüşlerine göre bu durumda tek çıkar yol, devletin çeşitli bölgelerine dağılmış sözkonusu azınlık milliyetini genel ve bütün sınıfları kapsayacak bir ulusal birlikte örgütlemektir. Onlara göre, azınlık milliyetinin kültürel çıkarlarını sadece bu tür bir birlik koruyabilir ve sadece bu birlik ulusal kavgaya son verebilir.» (J. Stalin, Bütün Eserleri, Devrim Yay. 2 ci cilt, sf. 306—310)

Görüldüğü gibi ulusal kültürel özerklik tezinin savunucuları, bilimsel ulus kavramının temel öğelerinden birisi olan toprak birliğini kabul etmemekte ve ulusal sorun'u bir kültür sorunu düzeyine indirgemekteydiler.

• Bu tez ulusların tam eşitliği ilkesine — işçi sınıfı enternasyonalizmine— aykırı düşmekteydi. Lenin bu konuda şunları söylüyordu: «Ulusların ve dillerin tam eşitliği propagandası her ulusta demokratik ilkelerin tutarlı olarak uygulanmasından yana unsurları (yani sadece proleterleri), onları milliyetlerine göre değil, devletin genel yapısında derin ve ciddi olumlu değişiklikleri gerçekleştirme özlemlerinden ötürü **birleştirerek**, toplu hâle getirir. Buna karşı, «Ulusal kültür özerkliği» propagandası, bazı grupların ve kişilerin dileklerine karşın **ulusları böler** ve gerçekte bir ulusun işçilerini kendi burjuvazisine yaklaştırır. (Ünlü «ulusal kültür özerkliği»nin bütün Yahudi burjuva partileri tarafından benimsenmesi)

• Ulusal Kültür özerkliği tezi, ve pratik uluslar arasındaki tam eşitliği öngördüğü ve dolayısıyla ezen ve ezilen ulusların emekçileri arasında da, önceki devirlerde ortaya çıkmış olan çeşitli düşmanlıkların artırılması— en azından sürdürülmesi anlamına geliyordu. Oysa, işçi sınıfı enternasyonalizmi uluslar arasında tam eşitliği ve gönüllü bağları ön-

görürken, özellikle ezilen ulusun emekçilerinin, ezen ulus fertlerine karşı duydukları haklı güvensizliği ortadan kaldırmıyordu.

• Yazımızın devamında göreceğimiz gibi ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı ilkesi ile, milliyetçi, «Ulusal kültürel özerklik» tezi arasındaki temel ve nitel ayrılık, reformist tezin sahipleri tarafından kavranmamakta veya kabul edilmemekteydi. Şöyle ki, ulusal kültürel özerklik tezi, çok uluslu bir devlette tüm uluslara ve ulusallıklara mensup insanların ve dolayısıyla tüm milliyetlerin o devlet içinde bütünleşmesini öngörürken, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı ilkesi ayrılma özgürlüğünü getirerek, ulusal sorunun çözümünün tek devletin sınırları— ve milliyetlerin bir tek devlet çatısı altında yaşamaları zorunluluğu dışında da mümkün olacağını getiriyordu. Gerçekten de, ulusların tam eşitliği ilkesi ayrılma hakkını tanımaktan yani ezilen ulusa kendi kaderini özgürce tayin etme olanağını sağlamaktaydı. Böylelikle, ezilen ulusun kendi geleceğini tayin etme hakkı, ulusa tüm haklarını kazandırdığı halde, ulusal kültürel özerklik tezi ancak ve ancak «kültürel» haklarını kazandırmayı öngörüyor, ayrıca bunu yaparken de, ezilen ulusun toprak birliğini reddettiği için, kültürel haklar düzeyine indirdiği ulusal hakları bu asgari düzeyde bile yarım-yamalak öngörüyordu.

Böylelikle, ulusal kültür özerkliği tezi, ezilen ulusun ulusal sorununu ve ulusal baskıdan kurtulma, özgürlüğüne kavuşma ve kendi gelişimini özgürce belirleme hakkını getirmediği gibi yukarıda da önemle değindiğimiz gibi, sınıf mücadelesini ikinci plana atmak yoluyla reddederek ve işçi sınıfını bölerek, aynı sanayi merkezlerinde, hatta aynı fabrikada çalışan işçileri,— dolayısıyla onların ekonomik, siyasal örgütlenmelerini de— bölerek, işçi sınıfı davasına büyük zarar getirmek anlamına geliyordu.

«Sınıf mücadelesinin sosyalist prensibi yerine, burjuva «milliyet prensibini» koymak anlamına gelen Bauer tarafından kutsanmış o belirsiz «Sosyalist milliyet prensibinin» ise sözünü bile etmiyoruz...

Bu nasyonalizm elbette fazla açık değildir. Çünkü sosyalist lafazanlar sayesinde beceriyle maskelenmiştir ve böyle olduğu için proletaryaya verdiği zarar daha da büyüktür. Açık bir nasyonalizm ile her zaman başa çıkılabilir: onu tanımak zor olmaz. Maskelenmiş ve maskeli halinde tanınmaz olan bir nasyonalizmle mücadele etmek çok daha zordur. Çünkü koruma yeleği olarak sosyalizmi kullandığından daha az yara almakta ve daha fazla dayanıklılık göstermektedir. Bu, neredeki işçiler arasında görülüyorsa orada karşılıklı güvensizlik düşüncesini ve çeşitli milliyetlerden işçilerin ayrılması yolunda zararlı düşünceleri yayarak havayı zehirlenmektedir.

Fakat ulusal özerkliğin zararlılığı daha bununla bitmez. O sadece, ulusların birbirlerinden ayrılmasına değil, fakat aynı zamanda birleşik işçi hareketinin parçalanmasına da zemin hazırlar. Ulusal özerklik düşüncesi, birleşik İşçi Partisi'nin tek tek milliyetlere göre inşa edilmiş Partilere ayrılması için psikolojik ön koşulları yaratır. Daha sonra Parti gibi sendikalar da parçalanırlar ve tamamlanmamış bir ayrışma meydana gelir. Birleşik işçi hareketi tek tek ulusal dereciklere işte böyle bölünür.

Avusturya, «ulusal özerklik»in anavatanı bu görünümüne en üzücü örnekleri verir. Önceleri birleşik olan Avusturya Sosyal Demokrat Partisi daha 1897'de (Wimberg Kongresinde) ayrı partilere bölünmeye başlamıştı. Ulusal özerkliği kabul eden Brünn Kongresinden sonra (1899) parçalanma daha da güçlendi. Nihayet öyle bir yere varıldı ki tek bir ortak enternasyonal Parti yerine, şimdi 6 ulusal parti bulunmaktadır ve bunlardan Çek Sosyal Demokrat Partisi Alman Sosyal Demokrat Partisi ile hiçbir ilişkide bulunmak istememektedir.

Sendikalar ise Partilere bağlıdır. Avusturya'da sendikalardaki temel çalışma da Partilerde olduğu gibi Sosyal demokrat işçiler tarafından yürütülür. Bunun için Partideki ayrılmacılığın, sendikalar içinde de ayrılmalara yol açacağından korkuluyordu. Böyle de oldu: Sendikalar da milliyetlere göre ayrıldılar. Şimdi artık Çek işçilerinin Alman işçilerinin grevini kırdıklarına veya belediye seçimlerinde Çek burjuvazisi ile birlikte Alman işçilerine karşı çıkmalarına sık sık rastlanır.

Böylece ulusal sorunun, ulusal kültürel özerklik ile çözülemeyeceği görülüyor. Dahası var ulusal kültürel özerklik, sorunu keskinleştiriyor ve işçi hareketinin birliğinin yıkılması için, işçilerin milliyetlere göre ayrılması için, işçiler arasında güçlü sürtüşmeler için elverişli bir zemin hazırlayarak sorunu karmaşıklştırıyor.» (a.g.e., sf. 316-317)

Stalin'in Avusturya sosyal demokratlarının —ve ezilen ulustan olan Güney Slavları Sosyal Demokrasisinin— ulusal kültürel özerklik tezini benimsedikleri için işçi sınıfı politik ve ekonomik hareketinin nasıl parçalandığına getirdiği örnek çok ilginç ve önemlidir. Görüldüğü gibi, ulusal kültürel özerklik tek bir sanayi bölgesinde, sanayi semtinde hatta tek bir fabrikada bile çalışan işçilerin ulusal esas üzerine kurulu sendikalara bölünmüş olması nedeniyle —ulusal kültürel özerklik tezinin milliyetçi ve bölücü etkileri nedeniyle— işçilerin ulusal esaslara dayanarak grev kırıncılığına kadar gittiğini, örneğin aynı fabrikadaki Alman işçileri —ve onların ulusal sendikası— grev yaparken, gene aynı fabrikadaki Çek işçilerinin —ve onların sendikasının— işbaşı halinde

üretime devam ettikleri ve böylece işçilerin grev kırıncısı durumuna getirildikleri yaşanıyor.

Burjuva milliyetçiliğinin ve şovenizminin etkileri altında, teorik sapıklığın pratikte nasıl da ihanete vardığını, ve bir kısım işçileri diğer sınıflarına ve yoldaşlarına karşı nasıl da düşmanca ve grev kırıncısı durumuna soktuğunu bu örnek en veciz bir biçimde kanıtlamaktadır.

(*) Stalin bu noktada enternasyolist örgüt tipi konusuna da değiniyor, ileride ele alacağımız bu konuya burada kısaca yer verelim:

«Örgütsel federalizm ile ulusal-kültürel özerklik arasında mantıki ilişkilerin varlığı kabul edilebilir veya edilmeyebilir. Fakat ulusal-kültürel özerkliğin, tamamen kopmaya, ayrılıkçılığa dönüşen sınırsız bir federalizm için elverişli bir atmosfer yarattığı tartışma götürmez. Avusturya'da Çekler ve Rusya'da Bundçular özerklik ile başlamış, sonra federalizme geçmiş, en sonunda da kendilerini ayrılıkçılıkta bulmuşlarsa, bunda hiç kuşkusuz ulusal-kültürel özerklik tarafından hazırlanan milliyetçi atmosfer büyük rol oynamıştır. Örgüt içinde ulusal özerklik ile federasyonun el ele yürümesi bir tesadüf değildir. Bu da anlaşılır. Her ikisi de milliyetlere göre ayırım talep ediyorlar. Her ikisi de milliyetlere göre bir örgütlenme öngörüyorlar. Benzerlik açıktır. Aradaki tek fark, birinde genel olarak nüfusun, diğerinde ise sosyal demokrat işçilerin ayrılmasıdır.

Biz, işçilerin milliyetler bakımından ayrılmasının nerelere kadar gittiğini biliyoruz. Birleşik işçi partisinin parçalanması, sendikaların milliyetlere göre bölünmesi, ulusal kavgaların, grev kırıcılığının keskinleşmesi, Sosyal-demokrasi saflarında tam bir moral çöküntüsü —örgüt federalizminin sonuçları— bunlardır. Avusturya'da Sosyal demokrasinin tarihi ve Rusya'da Bund'un faaliyetleri bunun açık delilidir.

Bu duruma karşı tek çıkar yol, enternasyonalizm ilkesine göre örgütlenmektedir.

Rusya'da tüm milliyetlerin işçilerin birleşik ortaklıklarda toplanması bu ortaklıkların tek ve birleşik bir partide birleştirilmesi, budur görev.

Kendiliğinden anlaşılıyor ki, Partinin bu biçimde kuruluşu birleşik bir Parti bütünü içinde bölgelerin geniş bir özerkliğini imkânsız kılmaz, aksine öngörür.

Kafkasya deneyleri böyle bir örgüt tipinin elverişliliğini gösteriyor. Eğer Kafkasyalılar, Ermeni ve Tatar işçiler arasındaki ulusal kavgaları yenebildilerse, halkı katliam ve kurşunlamalara karşı koruyabiliyorlarsa, eğer Bakü'da ulusal grupların bu kleidoskopunda artık ulusal çatışmalar mümkün değilse, orada işçileri güçlü bir hareketin akışı içine çekmekte başarılı olunmuşsa, bunda Kafkasya Sosyal-demokrasisinin enternasyonal yapısı önemli bir rol oynamıştır.

Örgüt tipi sadece pratik çalışmaya etki yapmaz aynı zamanda işçinin manevi yaşamı üzerinde silinmez izini bırakır. İşçi, örgütünün yaşamını yaşar, manevi olarak orada gelişir ve orada eğitilir. Örgütü ile ilişkide olan, orada her defa başka milliyetlerden yoldaşlarına rastlayan, ortak topluluğun yönetimi altında onlarla birlikte ortak mücadele yürüten işçi, işçilerin herseyden önce tek bir sınıf ailesinin üyeleri, sosyalizmin birleşik ordusunun üyeleri oldukları düşüncesi ile kaynaşır. Ve bu, işçi sınıfının geniş kesimleri için muazzam bir eğitim önemi taşır.

DİL VE KÜLTÜR ÖZGÜRLÜĞÜ YOLUNDAKİ MÜCADELE DEMOKRATİK BİR GÖREVDİR

Burada konumuzla ilgili olarak şu noktayı belirtmemiz gerekiyor. Yukarıda, daha reformistlerin ulusal soruna çözüm olarak getirdikleri «ulusal kültürel özerklik» tezinin, bilimsel eleştirilerine yer verdik. Bu özetlemeler, aynı zamanda ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı ilkesi konusuna bir giriş niteliğindedir. Çünkü, Lenin ve arkadaşları, İkinci Enternasyonalistlerin, Avusturya reformistlerinin ve Rusya'daki Yahudi Bundçular ile Kafkasyalı likidatörlerin tezlerinden olan ulusal kültür özerkliği görüşünü şiddetle eleştirip mahkûm ettikten sonra, onun yerine ulusal soruna çözüm olarak, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı ilkesini getirmişler ve bu ilkeyi etraflıca açıklamışlardır.

Sık sık belirttiğimiz gibi, ulusal sorun'un nihai ve bilimsel (enternasyonalist çözümü) hiç kuşkusuz ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı ilkesidir ve her sosyalist bu ilkeyi tutarlıca benimsemelidir.

Ne var ki, bugün çok-uluslu birtakım burjuva devletlerinde, ezilen ulusların veya milliyetlerin, ya da ulusal azınlıkların, etnik grupların vb., kendi kaderlerine tayin hakkına sahip olmaları şöyle dursun, öyle çok uluslu devletler vardır ki, ezilen ulus, orada kendi dilinden ve kültüründen, kendi dilini ve kültürünü geliştirme hakkından mahrum edilmiştir. Türkiye'de bu ülkelerden birisidir.

Böyle ülkelerde, bilimsel öğretime ortodoksça bağlı olanlar, —yani işçi sınıfı politik hareketi— hiç kuşkusuz ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı ilkesini kararlıca savunur ve bu ilkeyi, ulusal sorunun bilimsel ve enternasyonalist çözümü olarak görür, bu ilkedен taviz vermez. Ama işçi sınıfı politik hareketi ve onun müttefiki durumundaki anti-şoven ve gerçek demokrat güçler bu ilkeyi savunurlarken ve çözümü bu ilkede görürlerken, ezilen ulusun **acil ulusal demokratik taleplerinden dil ve kültür özgürlüğü konusunda güncel demokratik mücadele vermekten geri durmaz.** Çünkü ezilen ulusun dil ve kültür özgürlüğü sorunu ile diğer acil demokratik taleplerini «ancak devrimden sonra çö-

Bunun için enternasyonalist örgüt tipi, enternasyonalizm yararına en güçlü ajitasyon olan arkadaşlık duygularının okuludur.

Milliyetlere göre örgütlenmede ise durum değişiktir. Milliyetler ilkesi temelinde örgütlenmiş işçiler, ulusal kabuklarına çekilir, örgütsel engellerle birbirlerinden ayrılırlar. İşçiler arasında ortak meseleler değil, fakat işçileri birbirlerinden ayıran şeyler vurgulanır. Burada işçi herşeyden önce **ulusun** bir üyesidir: Yahudi, Polonyalı vb. Örgüt içinde ulusal federalizmin, işçileri, ulusal ayırma doğrultusunda eğitmesinde şaşılacak birşey yoktur.

Bu nedenle nasyonal örgüt tipi, ulusal dar görüşlülüğün ve geleneğin okuludur.» (a.g.e., sf. 345-346)

zümlemecek, ancak sosyalist iktidarda» çözümleneceğini ileri sürmek, bir yandan «sol»-kanat revizyonistlerinin «ya hep - ya hiç» mantığının bir ürünü iken - ve keskin lafazanlıklar altında, gerçekte demokratik mücadelede pasifizme ve teslimiyetçiliğe düşülürken - öte yandan, sağ kanat revizyonizmi de en acil, en ilkel ulusal, demokratik hakları bilinmeyen bir tarihe erteleyerek, kendi ideolojisine uygun bir kaçaklık içinde bulunur.

Bu nedenle ezilen ulusun, milliyetin, ulusal azınlıkların veya etnik grupların kendi dil ve kültür özgürlüklerine, diğer basit insan hak ve özgürlüklerine sahip olmadıkları burjuva devletlerinde, sosyalistlerin başını çektiği genel devrimci hareket, samimi demokratlarla birlikte, ezilen ulusun vb. dil, kültür özgürlüğünü, kendi dillerini ve kültürlerini serbest kullanma, eğitimini yapma ve geliştirme özgürlüğünü —diğer ulusal demokratik— haklarla birlikte **acil ve asgarî** bir talep olarak savunurlar. Bu uğurda demokratik mücadele vermeyi, genel demokratik, anti-faşist ve anti-emperyalist hareketin en önemli görevlerinden birisi olarak sayarlar. İşçi sınıfı sosyalistleri ne goşistlerin «ya hep - ya hiç» mantığına düşerek, en basit demokratik sorunları ve hakları bile «devrimin» çözmesine bırakırlar, ne de sağ-revizyonizmin egemen otorite ile uzlaşma, ulusal demokratik hakları savunup, onun uğruna mücadele etmekten yan çizme tutumuna düşerler.

Bu güncel ve ivedi demokratik mücadeleyi, reformistlerin 'ulusal kültürel özerklik' teziyle karıştırmamak gerekir. Sosyalistlerin ve samimi, tutarlı demokratların, ezilen ulusun vb. dil, kültür özgürlüğü, diğer insan hakları konusundaki demokratik mücadeleleri ile «ulusal kültürel özerklik» tezi apayrı şeylerdir. Şöyle ki, birincisi, işçi sınıfı devrimcileri, bu ulusal, demokratik acil haklar ve güncel talepler uğruna verilen mücadeleyi, ulusal sorunun çözümünde belirleyici olarak görmezler. Bir başka deyimle, bu hakların, bir burjuva devlette güçlü bir demokratik mücadele ile elde edilmesi sonucunda, ulusal sorunu çözümlenmiş kabul etmezler. İşçi sınıfı sosyalistleri, ulusal sorunun çözümünü, ancak ve ancak, ezilen ulusun kendi geleceğini özgürce tayin etmesinde, bu hakkı istediği biçimde kullanmasında ve de uluslar arasında gönüllü bağlar kurulmasında —yani ezilen ulusun— ayrılma hakkını kullanmaması halinde, bu kullanmayışın, ancak gönüllü birlik ve serbest rızaya dayalı olmasında görürler.

Ulusal kültürel özerklik tezinin savunucuları ise, getirdikleri tezler ve onlara dayalı programların, ulusal meseleyi çözdüğü inancındaydılar.

İkinci olarak, işçi sınıfı sosyalistlerin ulusun belirleyici vasıflarından birisinin toprak birliği olduğunu ısrarla savunurlar. Oysa ulusal kültürel özerklik şampiyonları, böyle toprak birliği meselesini, ulusun ve milliyetin varlığı için belirleyici saymamaktaydılar.

Buna bağılı olarak, işçi sınıfı sosyalistleri ezilen ulusun vb. dil, kültür vesair demokratik hakları için mücadele ederken bu acil talepleri ezilen ulusun toprak birliğı esası üzerinde görürler, bir başka deyimle, çabalarını milliyetçi temeller üzerine oturtmazlar, yani işçi sınıfının yukarıda özetlediğimiz bölünmesine karşı çıkacak ona meydan vermeyecek, bir acil programı savunurlar.

İşçi sınıfı sosyalistleri ezilen ulusların güncel ulusal demokratik talepleri uğruna mücadele verirlerken, burjuva milliyetçiliğı temeli üzerinden hareket etmezler, işçilerin arasına milliyetçiliğı ve şovenizmi sokmazlar, ezen ve ezilen ulusun emekçilerinin arasındaki güvensizlikleri ortadan kaldıracak türden bir ajitasyon, propaganda ve diğeri siyasal çalışmayı sürdürürler. Ayrıca ezen ve ezilen ulusun işçilerini, diğeri emekçilerini «kendi» burjuvalarının peşine takmazlar.

Bu konuda ezen ulusun sosyalistlerine ve işçi sınıfına çok büyük ve çok önemli görevler düştüğüne şüphe yoktur. Ezilen ulusun işçilerini ve diğeri emekçilerini «kendi», «ulusal» burjuvalarının veya «ulusal burjuvazinin düşüncesiyle donanmış, onun tarihsel misyonunu üstlenmiş» küçük burjuva aydınlarının öncülüğünün kucacağına itmeden, işçi sınıfı bilimi ve enternasyonalizmi rehberliğinde, ulusal sorunun çözümü için yol gösterici olurlar, halkların ortak mücadelesini, işçi sınıfı —onun birleşik partisi, yani politik hareketi— öncülüğünde gerçekleştirmek için mücadele ederler ve ezen ulus burjuvazinin milliyetçi demagojilerine ve propagandalarına karşı işçileri ve emekçileri uyarırlar, enternasyonalist ve sosyalist fikirlerin —proletarya ideolojisinin— yaygınlaşmasına, güçlenmesine çalışırlar, aynı şekilde bunu yaparken, ezilen ulusun «ulusal burjuva» —veya aynı görüşlerle donanmış küçük burjuva— unsurlarına dalkavukluk ve kuyrukçuluk yapmazlar.

Her ulustan işçi sınıfı sosyalistinın yapacağı şey, işçi sınıfının dünya çapında ve ayrı ulusal müfrezeler altında, gerçekte tek bir ailenin fertleri olduğunu, yani işçi sınıfı enternasyonalizminin ve biliminin öğretilerini yaymaktır.

İşçi sınıfı biliminin, ulusal kültürel özerklik vb. gibi milliyetçi tezlere karşı getirdiğı ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı ilkesini yazının gelecek bölümünde inceleyeceğiz.

TÜSTAV

Marx'ın Felsefesinde İnsan Sorunu

Bugün çeşitli felsefe okullarının temel sorunu olan ve bilimsel çözüme Marksist felsefeyle ulaşılmış bulunan insan sorunu, dünya felsefe tarihi içinde geleneksellik kazanmış bir sorundur. İnsan aklının gücüyle skolastisizm ve obskürantizmin (bilgisizlikten yana olma) temelinden yıkıldığı Rönesans hareketinden sonra, felsefe ve bilim alanlarındaki kozmosantrik (= cosmocentric) görüşlerle (doğanın insan, insan aklı ve insan iradesi üzerindeki üstünlüğünü savunur) toplumsal ve felsefi alanlardaki antroposantrik (= anthropocentric) görüşler (tersi, yani insanın doğa karşısındaki üstünlüğünü savunur) arasında kıran kırana bir mücadele başlamıştır.

Ondört ile onsekizinci yüzyıllar arasında, felsefe alanındaki antroposantrik görüşlerle, gerek materyalist gerekse idealist öğretilerdeki kozmosantrik görüşler gayet yoğun bir biçimde çarpışıp karıştılar. Ama hiç birisi de doğa ve insan arasındaki diyalektiği, kozmosantrik ve antroposantrik görüşlerin diyalektik birliğini gün ışığına çıkarmakta, ya da insanla insanın dışındaki dünyanın ilişkisi sorununa açık ve doğru bir çözüm getirmekte yeterli başarıya ulaşamadı. Bununla beraber, felsefe, insan sorununun hiç değilse şu dört temel yanıyla uğraştı:

1) Acaba insan «evrende bir zerre» midir, yani doğanın, üzerinde yaşadığı dünyanın yasalarında, alın yazısı gibi saptanmış olan kurallarına yüzde yüz bağlı bir varlık mıdır? Yoksa, çevresindeki dünyadan nitel

olarak ayrı, aktif bir biçimde yaratıcılığı olan, doğaya karşı direnç gösterip yaşadığı dünyaya kendi izini de bırakabilecek bir varlık mıdır?

2) Acaba insan gerek kendisini, gerekse üzerinde yaşadığı dünyayı tam olarak idrak edip, bu şekilde kazandığı bilgiyi çevresindeki dünyaya «karşı» ve onu oluşturan güçler üzerinde üstünlük kurabilmesini sağlayacak bir biçimde kullanabilir mi? Yoksa, evrenin «gizlerini» keşfetmeyi ümit etmekle büyük bir yanılgıya mı düşmektedir? Doğanın ve toplumsal gerçekliğin gizli güçlerinin yarattığı bir takım olaylara daima kendini uydurmak zorunda mıdır?

3) İnsanın bu dünyadaki amacı nedir? Karşısına çıkan felâketlere, acılara katlanmak zorunda mıdır? Kendisine «yabancı» olan doğadaki nesnelere bir tutsağı durumunda mıdır? Yoksa, dış dünyayı değiştirebilir mi? Doğayla arasındaki ilişkileri kendi denetimine alıp, insanlar arasında şekillenmekte olan ilişkileri yönlendirebilir mi? Böylelikle özgürlük ve mutluluğa erişebilir mi?

4) İnsan nedir, ne olabilir, ne olmalıdır? Doğasından gelme bir günahkârlıkla, bu günahkârlığın getirdiği çirkef içinde mi yüzmektedir? Bu yüzden, günahlarından ötürü cezalandırılacağı «o ân»ın korkusuyla mı yaşamaktadır? Yoksa, yaradılışının güzel, saf bir yanı var mıdır? Dünyayı ahlâki ve entellektüel bir takım güzelliklerle donatabilecek yeterlilikte midir?

Bu sorularda da belirginleştiği gibi, yüzyıllar boyunca insan sorunu, ontolojik, epistemolojik, sosyo-antropolojik, ahlâki ve diğer yanlarıyla, Doğu'da ve özellikle Batı'da, felsefe çalışmalarının başlıca konusu oldu. Buna karşın, o zamanlar bu soruna hiç bir şekilde radikal bir çözüm bulunamadı. Yüzyıllar boyunca insan, feodal mutlakiyetçi sistemlerin dinsel ideolojilerin bölünmez baskısı altında yaşadı. O zamanlar henüz kelimenin tam anlamıyla bir birey olamamıştı, ve dolayısıyla insan ve yazgısı sorununa bir çözüm bulma yolunda yapılan felsefi araştırmalar da başarıya ulaşamıyordu.

İnsan sorununun toplum felsefesi araştırmalarında ayrı ve belirgin bir yer tuttuğunu ilk kez 17. ve 18. yüzyılların Aydınlanma (= Enlightenment) Çağı felsefesinde görürüz. Özellikle Helvétius, Diderot, Lessing, Goethe, Herder gibi düşünürlerin sırtında yükselen bu felsefe, bugün çok asılsız ve temelsiz olarak kimi yazarlarca spekülâtif, dogmatik ve insançılıktan (hümanizma) bir hayli uzak olarak nitelenmektedir.

Marx'ın felsefesinde insan sorunu, 1844-48'lerde, gerek idealist felsefenin, gerekse spekülâtif metafizik materyalizmin daha önceki yorum-

larından temelde çok farklı, çok daha yeni ve çok daha bilimsel bir şekilde ele alınır, Marx, **1844 Elyazmaları**'nda daha başından insan sorununu felsefi ve toplumsal analizlerinin merkezi durumuna getirir. Ama bunu yaparken de ne antroposantrizme, ne de kozmosantrizme sapar. Marx, insandan söz ederken hep diyalektiği göz önünde bulundurur; insanın tarihsel gelişim süreci içindeki yerini, dış dünya ile olan ilişkilerini hesaba katar. Burada, «dış dünya» derken doğa ve toplumsal çevre aklımıza geliyor. Bunların değiştirilmesi insanın pratik faaliyetinin hedefidir; ve işte bu faaliyetlerdir ki, insan gerçek anlamıyla insan olur ve toplumu «üretir».

Marksist felsefe ve bunun insan sorununa getirdiği çözüm konusunda geniş bir literatür vardır. Ama biz burada, aslında Marx'ın felsefi doktrininin tüm temel öğelerindeki insan temasının («Antropolojik tema» demek tam doğru olmazdı) bir plân halinde gösterilmesinin daha doğru olacağını bildiğimiz halde, sadece ve sadece insan sorununun felsefi çözümüyle ilgili bir takım temel düşünceleri hatırlatacağız. (Yukarıda **temel öğeler** derken kastedilen, ontoloji, epistemoloji, mantık, tarih ve toplumbilim felsefesi, ahlâk ve estetik, ve bilimsel komünizmdir.)

Marx'ın insan sorununa getirdiği çözümü, Marksizm öncesi doğalcı (natüralist) ve idealist düşüncelerden ayıran esas nokta, insanın özünü, insan emeğinin, maddi üretiminin ve toplumsal-tarihsel devrimci pratiğinin oluşturduğu temel üzerine oturan toplumsal ilişkilerin bir bütünü olarak, yani somut-tarihsel ve materyalist bir biçimde kavramasıdır.

Marx'a göre, insanın hayvanlardan farklı olarak varoluşunun ve gelişiminin ardında yatan güç, emeğidir. (Burada «emek» kavramı, bizzat emeğin amacının bilincinde olmayı da içerir.) Emek, insanın, doğayla ilişkisi içersinde sürekli olarak değiştirdiği bir süreç, bir iştir; ve tabii bu değişime koşut olarak insanın kendisi de sürekli olarak değişmektedir. Marx, **Feuerbach Üzerine Tezler**'inde şöyle der: «İnsansal öz, kesinlikle bireyin tabiatında varolan bir soyutlama değildir... Toplumsal ilişkilerin bir bütünüdür.» Bu düşünceyi Feuerbach üzerine tezlerin üçüncüsünde geliştiren Marx, buradan giderek kendi tarihsel-materyalist felsefesi ile daha önceki materyalist doktrinler arasındaki önemli ayrılığı açık olarak ortaya koyar. Şöyle der bir yerinde: «İnsanların, bir takım koşulların ve yetişme biçimlerinin ürünü olduğunu, dolayısıyla, değişen insanların da değişen koşullardan ve değişen yetişme biçimlerinden doğduklarını ileri süren materyalist doktrin, koşulları değiştirenlerin insanların kendileri olduğunu, dolayısıyla, yetiştiricilerin de her zaman yetiştirilmek ihtiyacında olduklarını unuttur. Bundan dolayı da bu doktrin

zorunlu olarak toplumun biri diğere üstün iki ayrı parçaya bölünmesi sonucuna varır. (Örneğin, Robert Owen'da bu böyledir.)»

Buna bağlı olarak Marx, kendisinden önceki materyalistlere karşı şunu söyler: «Koşulların değişimiyle insan faaliyetinin birlikteliği, yaşamın sürekli olarak yeniden yaratılması şeklinde açıklanabilir.»

Marx, insana toplumsal-tarihsel bir varlık olarak yaklaşırken, doğanın uzun tarihinin bir sonucu olan ve insanın kendisi tarafından üretilip değiştirilen toplumsal çevrenin koşulları içinde gelişen biyolojik ve fizyolojik özellikleri (İnsan soyunun biyolojik ve fizyolojik özellikleri kastediliyor) hiç bir zaman akıldan çıkarmaz. Kendisinden önceki metafizik felsefenin sonsuz ve değişmez olarak nitelendiği «İnsan tabiatı» kavramını da hiç bir zaman reddetmez; ancak, bunu tarihsel bir bakış açısı içinde yorumlar. Şöyle der bir yerde: «Her şeyden önce genel olarak insan tabiatından söz etmek gerekir; bunun hemen ardından ise, bu insan tabiatının her tarihsel dönem içerisinde aldığı başka başka görünümlerin incelenmesi gelir.»

İnsanın yaratıcı gücünü ortaya koyduğu süreç içindeki çalışması, tamamıyla onun toplumsal varlığının maddi koşulları ile bağımlıdır; bir zorunluluk olan insan özgürlüğü, aynı zamanda hem insanın insansal özünün ortaya çıkmasıdır (tezahürü), hem de onun kişisel faaliyetleri, ilgi duyduğu, amaçladığı şeyler (Ama hep doğru olarak saptanmış bir biçimde), yetenekleri ve bireysel kişiliği ile doğrudan doğruya ilgilidir. Şöyle der Marx: «İnsan, sadece üzerinde çalıştığı malzemenin biçimini değiştirmekle kalmaz, bunun ötesinde kendi hareket tarzının yasasını tayin eden kendi amacının da (ki iradesini de bu amaca tabi kılmak zorundadır) farkına varır. Marx, insan özgürlüğü ile, insanın kendi bireyliğini öne sürme gücünü birbirine bağlarken de şöyle der: «İnsan şundan veya bundan uzak durmak gibi olumsuz bir güçle değil, kendi gerçek bireyliğini öne sürmek gibi olumlu bir güçle özgür olur.»

Fakat, insan özgürlüğü, insanın kişiliğinin ifadesi, sınıflı toplumlarda yürürlükte olan (egemen olan) tarihsel açıdan sınırlı koşullarla çelişir.

Bu konuda ,sosyalizme geçişin, gerek genel toplumsal gelişmede, gerekse insan kişiliğinin gelişmesinde en büyük ilerlemeyi sağlayacağını önceden görmüş olan Marx şöyle der: «...İnsan soyunun yeteneklerindeki gelişme, bireylerin çoğunluğunun, hattâ hattâ sınıfların pahasına gittikçe artar ve sonunda bu çelişkiyi kırarak bireyin gelişimiyle çakışır; bireyin daha yüksek gelişmesi, böylece, bireylerin pek çoğunun kaçınılmaz olarak kurban gittiği bir tarihsel süreç içinde sağlanır.»

Özellikle Marx ve Engels'in önceki yapıtlarında insan sorunu, yabancılaşma kategorisiyle birleştirilir. Marx, 1844 Elyazmaları'nda, emeğin toplumsal bölünmesine ve özel mülkiyete dayalı bir toplumda, insan düşüncesi ve faaliyetlerinden ortaya çıkan ürünleri, yine bizzat insana karşı olan bir takım yabancı güçler olarak niteler.

Sınıflı toplumda emeğin bölünmesi ve özel mülkiyetin kurulmasıyla ortaya çıkan yabancılaşmanın ne gibi yollarla önüne geçilip yok edileceği, Marx'ın gerek Kapital'inde ve gerekse diğer pek çok yapıtında gösterilmiştir. Yine bu yapıtlarda, «zorunluluk âlemi»nden «özgürlük âlemi»ne geçişin yolları ve biçimleri de açıklanmıştır. İnsanın bireysel istek ve eğilimlerini karşılayan (tekabül eden) bilinçli faaliyetinin terimleriyle kavranmağa çalışıldığında, insan özgürlüğü, sadece ve sadece insanın yaratıcı özüne uygun koşulları sağlayabilen bir toplumda var olur. Böyle bir topluma ise, Marx ve Engels'e göre, komünizmin daha ileri aşamalarında ulaşılabilir. Marx, özgürlük âleminin ancak ve ancak, çalışmanın bir zorunluluk, yani gereksinimlerin ve dış etkenlerin bir zorlanması olmaktan çıkmasıyla gerçekleşebileceğini söyler. Ancak yine de özgürlük âlemi zorunluluk âlemini ortadan kaldırmaz. İnsanın gelişimi içerisinde «isteklerinin artmasıyla bu fiziksel zorunluluk âlemi de giderek gelişir; fakat, aynı zamanda, bu istekleri karşılayan üretim güçleri de gelişmektedir. Bu alanda özgürlük ise, sadece ve sadece toplumsallaşmış insanda, yani, Doğa ile alış-verişini rasyonel bir biçimde ve insan tabiatına en uygun koşullarda düzenleyen... ve bunu yaparken de enerji harcamasını en-azda tutabilen ortak üreticide (= associated producer) vardır. Ama yine de hâlâ bir zorunluluk âlemi sürüp gitmektedir. Bunun ötesinde ise, kendi içinde bir son demek olan insan enerjisinin gelişmesi başlar.»

Marx şunu görmüştür: Daha komünizme —yani, «temel yönlendirici ilkeyi, her bireyin tam ve özgür gelişmesinin belirlediği özgürlük âlemine»— varılmadan çok önce bile, sosyalizmde, zaman gelecek, «Doğa ile alış-verişlerini» düzenlemek durumunda olan «ortak üreticiler», doğanın anlaşılmaz güçlerince yönetilmek yerine doğayı kendi ortak denetimlerine alacaklardır.

Marx ve Engels aynı zamanda şunu da önceden haber vermişlerdir: Daha önceki, emeğin bölünmesi, kır ve kent çelişkisi, kafa ve beden emeği arasındaki çelişki, ve değişen toplumsal koşullar ile bilincin gelişmesi arasındaki zaman farkı gibi olguların bir sonucu olan yabancılaşmanın bütün görünüşleriyle ortadan kaldırılması, oldukça uzun, karışık ve de çelişkilerle dolu bir süreç işidir. «Ortak üreticiler»den oluşan bir toplumda, insanın «ontolojik güçlerine» yabancılaşmasının önüne

geçmek, sadece eski toplumsal sistemin köklerinin inatçılığından dolayı karmaşık bir iş olmayıp, aynı zamanda, yabancılaşmanın dinsel, fetişist vb. gibi epistemolojik köklerinden dolayıdır. Bu epistemolojik kökler, genellikle insan düşüncesi ve faaliyetlerinden çıkan sonuçların «bir takım bağımsız, canlı varlıklar olarak görülmesini» zorunlu kılar.

İlk yapıtlarından itibaren Marx'ın felsefesinde insan sorununa getirilen çözüm, onun dünya felsefesi ve toplumsal düşüncesindeki hümanist geleneklerden kaynaklanıp, bunun üstüne sosyalist hümanizma konusunda getirdiği kendi düşüncelerinin, ve yine onun, dünyanın devrimci anlamda değiştirilmesi konusunda bilimsel felsefi bir sistem olarak geliştirdiği görüşlerinin bir sentezidir.

Marx ve Engels'in felsefi, sosyolojik, siyasi görüşlerinin 1844'ten sonraki gelişimi, bazılarının iddia ettiği gibi, hümanizmin bilim tarafından yadsınmasını değil, tersine, geçmişten miras alınan hümanizmin gerçek, işlevsel sosyalist hümanizme vardırılıp bu sayede hümanizmin bir bilim haline sokulmasını getirmiştir.

Çağımızda insan sorunu çeşitli felsefi biçimlerde, ve çoğunlukla da tamamıyla ters olarak ele alınıp yorumlanmaktadır. «İnsan sorunu»na getirilen Marksist çözüm ise, soruna yapılan varoluşçu (= existentialist) yaklaşımdan da, «felsefi antropoloji» yaklaşımından da, dinsel-felsefi insan doktrinlerinden de, pragmatik ve pozitif-bilimsel yaklaşımlardan da oldukça farklıdır.

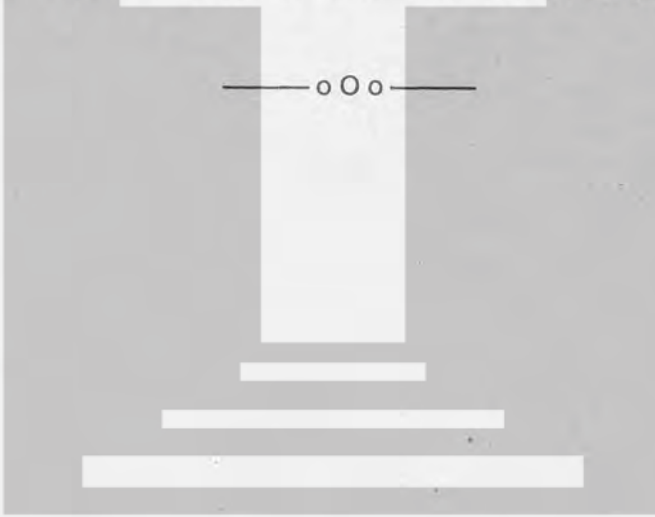
Çağdaş «antropolojik» kavramlar, kurallaşmış bir şekilde, insanı, insanın özünü, insanın psikolojik yapısını, vs., onun toplumsal çevresinden soyutlarlar. Modern toplumda insanın «ontolojik güçlerine» karşı yabancılaşmasını vurgulayan Batı'daki pek çok düşünür, bunun, insanın toplum içindeki varlığının kaçınılmaz bir sonucu olduğunu iddia ederler. Bunun türevi olarak ise, bireyin topluma karşı gelmesi, aşırı-bireysellik ve anarşi gibi olgular, toplumdaki radikal değişimlerden apayrı olarak, bireyin tam özgür olduğu yolundaki iddialar, ve hattâ kimi zaman, toplumun çıkarlarına meydan okuyup, insan özgürlüğünü sağlama yolunda çaba harcayan ilerici güçlere karşı koyma gibi tutumlar ortaya çıkar.

Çağımızda kimi Batılı düşünürler, insan konusunda fikir yürütürken bir takım duygusal (romantik) hayallere kapılarak, bireyi dünyanın yaratıcısı ve motor gücü olarak göstermeye, insanı, üreten, karşısındaki nesneyi yaratıp kendi yarattığından başka hiç bir şey yansıtmayan bir «yaradılış aynası» (= creation mirror) olarak kavramağa çalışırlar.

Toplumsal kötümserlik ve gelecek korkusu, insan sorunuyla ilgili pek çok düşüncenin ana temasıdır. Felsefi idealizmin kimi çağdaş uzmanları kendilerini belirli konulara hasredip, insanın geleceği üzerindeki «antropolojik» tehlikenin, ve geçmiş ve şimdiki hümanist ideallerin yazgısının boş, asılsız olduğunu kabul ederler.

Bunun yanısıra, önemli sayıda burjuva düşünürü de bilimin ve teknolojinin felsefede «antroposantrizmin» evrenselleşmesini de sağlayarak gelişmesine kuşku ve korkuyla bakmakta, nesnel tarihsel yasaların bilimsel yorumlamalarını küçümsemekte, ve bireyin yazgısı ile, bilimin, teknolojinin, doğal ve toplumsal güçlerin tam denetime alınması için sürdürülen mücadeleyi birbirinden ayrı tutmaya devam etmektedirler.

Marksist-Leninist felsefenin ve dünya komünist hareketinin tarihi gösterir ki, insan sorunu bilimsel olarak ilk kez Marx ve Engels'in yapıtlarında ele alınmış, daha sonra da Lenin ve onun izleyicisi olan günümüz Marksistlerince geliştirilmiştir. Proletarya devriminin ardından sosyalizmin ve giderek komünizmin kurulmasıyla, tamamen Marksizm felsefesinden hayat alan sosyalist hümanizma idealleri de gerçekleşmektedir.

TÜSTAV

(Bu yazı, Sovyet Progress Publishers'in 1973'te bastığı, M. İovçuk tarafından yazılan **Philosophical Traditions Today** adlı kitabın 102-111 sayfeleri arasından aktarılmıştır.)

ilke 15 Lira
AYLIK İNCELEME YORUM BELGE DERGİSİ

TÜSTAV